

Chráněné bydlení z pohledu sociálních pracovníků a pracovníků v sociálních službách

Jitka Slováková

Bakalářská práce
2014

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2013/2014

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Jitka Slováková**
Osobní číslo: **H11849**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Chráněné bydlení z pohledu sociálních pracovníků
a pracovníků v sociálních službách**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti sociální práce, chráněného bydlení a pracovníků v sociálních službách.

Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.

Realizace kvalitativního výzkumu formou polostrukturovaného rozhovoru.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

DOLEJŠÍ, Mojmír. K otázkám psychologie mentální retardace. Praha: Avicenum, 1973. ISBN 08-051-73.

MATOUŠEK, Oldřich. Sociální služby. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-310-9.

MIOVSKÝ, Michal. Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1362-4.

NAKONEČNÝ, Milan. Základy psychologie. Praha: Academia, 1998. ISBN 80-200-0689-3.

ŠVARLOVÁ, Iva. Mentální retardace. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-506-7.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Ilona Kočvarová, Ph.D.

Ústav školní pedagogiky

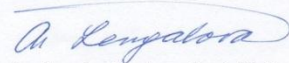
Datum zadání bakalářské práce:

27. ledna 2014

Termín odevzdání bakalářské práce:

2. května 2014

Ve Zlíně dne 27. ledna 2014

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3²⁾;
- podle § 60³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně

16. 4. 2014

.....

¹⁾ zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací;

(1) Vysoká škola nevyjádřeně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledků obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlášení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užíje-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odprá-ří autor takového díla udělit svolení bez vztáhného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 stává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užití či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlíží k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Abstrakt česky

Bakalářská práce pojednává o sociální službě chráněné bydlení, ve které se zaměříme na názory sociálních pracovníků a pracovníků v sociálních službách na osoby s mentální retardací. V teoretické části se seznámíme s historií sociálních služeb a vymezíme pojem mentální retardace a její členění. Dále se budeme zabývat popisem a náplní práce sociálních pracovníků a pracovníků v sociálních službách a jejich kompetencemi. V praktické části popíšeme kvalitativní výzkum, kde použijeme metodu polostrukturovaného rozhovoru. Cílem výzkumu je co nejobektivněji posoudit názory pracovníků na sociální službu chráněného bydlení a zhodnotit její významnost pro osoby s mentální retardací a pro společnost.

Klíčová slova:

Sociální služby, mentální retardace, chráněné bydlení, sociální pracovník, pracovník v sociálních službách, kvalitativní výzkum, polostrukturovaný rozhovor

ABSTRACT

Abstrakt ve světovém jazyce

Bachelors work deals with the social service sheltered housing, in which we aim at the contentions of the social workers and the workers in the social services at the persons with mental retardation. In the theoretic part we take up with the history of the social services and define the term mental retardation and its division. We will further deal with the description and content of the work of social workers and workers in social services and their competency. In the practical part we describe the qualitative research, where we will use the method of half- structured conversation. The aim of the research is most objectively assess the contentions of the workers at the social service its relevance for the persons with the mental retardation and for society.

Keywords:

Social services, mental retardation, sheltered housing, social worker, social services worker, qualitative research, half- structured conversation.

Ráda bych poděkovala Mgr. Iloně Kočvarové, Ph.D. za odbornou pomoc při vedení mé bakalářské práce.

Dále bych ráda poděkovala všem pracovníkům, kteří mi ochotně poskytli rozhovor.

Mé poděkování patří sociálním pracovníkům, rodině a všem blízkým, kteří mi byli po dobu studia velkou oporou.

„ Člověk s postižením má stejné potřeby jako zdravý člověk. První z nich je být uznán a milován takový, jaký je.“ **sestra Michele Pascale Duriezová**

OBSAH:

ÚVOD	8
I TEORETICKÁ ČÁST.....	9
1 SOCIÁLNÍ SLUŽBY A JEJICH HISTORIE	10
1.1 KATEGORIZACE SOCIÁLNÍCH SLUŽEB	11
1.2 SOCIÁLNÍ SLUŽBA – CHRÁNĚNÉ BYDLENÍ	13
1.2.1 Formy chráněného bydlení a jejich společné znaky	14
1.2.2 Situace v zahraničí	15
1.3 VYMEZENÍ POJMU SOCIÁLNÍ PRACOVNÍK A PRACOVNÍK V SOCIÁLNÍCH SLUŽBÁCH A JEJICH KOMPETENCE.	16
2 MENTÁLNÍ RETARDACE.....	20
2.1 MENTÁLNÍ RETARDACE A JEJÍ ČLENĚNÍ	21
2.1.1 Osoby s mentální retardací.....	24
2.1.2 Vzdělávání osob s mentální retardací	24
2.1.3 Volný čas u osob s mentální retardací.....	26
II PRAKTICKÁ ČÁST	28
3 CÍL VÝZKUMU.....	29
3.1 VÝZKUMNÁ STRATEGIE	29
3.2 VÝZKUMNÉ OTÁZKY A JEJICH VYMEZENÍ	30
3.3 SBĚR DAT	30
3.4 VÝZKUMNÝ SOUBOR A ZPŮSOB JEHO VÝBĚRU.....	31
3.5 PRŮBĚH VÝZKUMU	32
3.6 VÝSLEDKY VÝZKUMU A JEJICH ANALÝZA	33
3.6.1 Kategorie „Vzdělávání“	36
3.6.2 Kategorie „Pracovní činnost“	37
3.6.3 Kategorie „Vztahy na pracovišti “	37
3.6.4 Kategorie „Nový zákon, před a po“	38
3.6.5 Kategorie „Význam pro klienty“	39
3.6.6 Kategorie „Význam pro společnost“	40
3.6.7 Závěr výzkumného šetření	40
3.6.8 Praktický přínos výzkumné práce	41
4 ZÁVĚR.....	42
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	44
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	46
SEZNAM OBRÁZKŮ	47
SEZNAM TABULEK.....	48
SEZNAM PŘÍLOH.....	49

ÚVOD

Žijí v naší společnosti, jsou to lidé jako my, jen tak trochu jiní, ti kteří potřebují více či méně péče a jsou na společnosti závislí, ale mají stejná práva, přání a potřeby, tak jako ostatní zdraví lidé a tyto práva by společnost měla respektovat.

Jsou to naši spoluobčané, kteří patří mezi nejpočetnější skupinu, kterou tvoří děti, mládež i dospělí s mentální retardací. O lidech s mentální retardací existuje mnoho záhad, předsudků a neopodstatněných obav. Spousta lidí v naší společnosti si myslí, že lidé s mentálním postižením by měli být odsunuti do specializovaných zařízení a nejlépe úplně bokem odděleni od zdravých lidí. Mnozí lékaři a další zdravotní pracovníci mají podobné postoje. Doporučují a radí rodičům, aby své postižené děti raději dali do ústavu, kde bude o ně dobře a odborně postaráno a oni se tak zbaví veškerých problémů a komplikací, které by jim život s mentálně postiženým dítětem přinesl.

Je ale také pravdou, že postupně těchto názorů a předsudků ve společnosti ubývá. Při bližším seznámení s problematikou této skupiny lidí, docházíme k závěrům, že i tito lidé s mentálním postižením dokážou zvládnout spoustu věcí téměř sami s určitou pomocí a podporou odborných pracovníků. Jen mít dostatek příležitosti a odborníky vedle sebe, kteří jim budou v začátcích pomáhat, vybrat si takovou sociální službu, která je bude vést k samostatnosti a k seberealizaci.

V teoretických kapitolách práce popisujeme sociální služby v České republice, seznámíme se s jejich členěním, vývojem a historií. Další kapitola se zabývá popisem osobnosti člověka s mentálním postižením a jeho členěním. Následující kapitola shrnuje dosavadní poznatky o chráněném bydlení - jeho koncepci, právním zakotvení a zahraniční zkušenosti. Poslední kapitola popisuje osobnost člověka s mentálním postižením, seznamuje nás s jejich zájmy, jaké mají přání a jejím dalším vzděláváním, které je motivuje a integruje do běžného života společnosti. Také se seznámíme s pojmem sociální pracovník a pracovník v sociálních službách a jejich kompetencemi.

V praktické části si přiblížíme pobytovou službu chráněné bydlení z pohledu pracovníků na osoby s mentálním postižením a pokusíme se zhodnotit významnost této služby pro samotné klienty a společnost.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 SOCIÁLNÍ SLUŽBY A JEJICH HISTORIE

V této kapitole uvádíme, jak sociální služby vznikly, jaký měly vývoj a v krátkosti se seznámíme s jejich historií.

Sociální služby jsou poskytovány lidem společensky znevýhodněným, slabým, nemocným. Jejím cílem je zlepšit kvalitu života a pomoci jim se začleněním zpět do společnosti a chránit je před určitými společenskými nežádoucími jevy a riziky. (Matoušek, 2007).

Historie sociální služby sahá až do doby středověku, po zřízení církve. S křesťanstvím přišlo do evropských zemí přikázání pomoci chudým, konání milosrdných skutků a almužen.

V meziválečném období byla nejčastější forma sociální služby ústavní péče, kde měli sociálně slabí veškerou péči, a to jak v kulturním tak i ve sportovním vyžití. Nejznámější ústavních zařízení byly Masarykovy domovy – sociální ústavy hlavního města Prahy v Krči.

V šedesátých letech vznikaly pečovatelské služby, zařízení pro seniory, byly podporovány kluby důchodců, vznikaly manželské poradny a linky důvěry. Ústavní zařízení zůstávalo stejné, velké prostory s mnoha lůžky, kde byla špatná hygiena a zastaralá péče.

Na počátku 19. století dochází ke specializaci ústavních zařízení, která se dělí na nemocnice, léčebny, trestnice, polepšovny a starobince. V této době dochází k postupné změně názorů na mentálně postižené osoby. O tento posun se zasloužila řada lékařů, vědců a pedagogů. Nový pohled přináší organizovaná péče v ústavech pro mentálně retardované, která vzniká ve Francii, Rakousku a Velké Británii. Vedle ošetřovatelské péče zaujímají v zařízeních činnosti také vzdělávací a výchovné. (Matoušek, 2007, s. 17-25).

V Čechách se postupně budují ústavy sociální péče. Klienti jsou rozděleni podle věku a pohlaví. O klienty se stará spíše zdravotní personál, lékaři, zdravotní a řádové sestry. Převažuje zde převážně péče zdravotní. Ústavy byly plně naplněny. Velké zařízení omezovalo klientovo soukromí, převažovala v nich kolektivní péče a tím byla potlačena osobnost jedince. Klienti byli postupně zbavováni způsobilosti k právním úkonům a osvobozováni od povinné školní docházky. Ústavy byly umístovány „bokem“ společnosti a tímto byli klienti postupně vyčleňováni z běžného života. (Pipeková, 2006, s. 300- 301).

Po roce 1989 nastaly v naší republice v sociální politice výrazné změny, v krátkém období jsme mohli zaznamenat vysoký nárůst nestátních, neziskových organizací, které začaly služby poskytovat, ale právní úprava sociálních služeb se jevila jako nevyhovující a odbor-

ná veřejnost volala po změně celého systému sociální péče. Až nový zákon v roce 2006 přinesl očekávané změny v systému sociální péče. (Matoušek, 2007 s. 17-20).

Pipeková uvádí (2006, s. 300) k jakým změnám po roce 1989 dochází. Velké ústavy procházejí transformací, kde se více zaměřují na péči o klienty a to nejen v jejich uspokojování základních potřeb, ale dochází i k prohlubování a rozvíjení dovednosti a soběstačnosti, pozornost je věnována kvalifikaci personálu.

V současnosti sociální péče vychází z cílů moderní sociální politiky, která se zaměřuje na zlepšení kompletní péče o klienty. S rozvojem sociální péče se můžeme setkávat se slovy, jako je integrace, normalizace a humanizace. Švarcová (2000, s. 141) definuje integraci jako překonání nepřirozeného oddělení osob s mentální retardací od světa lidí nepostižených. To znamená začleňování mezi zdravou populaci. Normalizaci popisuje, že i postižené osoby mohou žít běžným životem jako ostatní zdravá populace a humanizace je pomáhání zvládat důsledky jejich handicapu.

1.1 Kategorizace sociálních služeb

Podle zákona č.108/2006 Sb. o sociálních službách dělíme služby do tří základních pilířů.

- Sociální poradenství
- Služby sociální péče
- Služby sociální prevence

Podle forem – místa kde se služby poskytují:

- Pobytové – služby spojené s ubytováním v zařízení v sociálních službách
- Ambulantní – služba, do které osoba přichází nebo je do zařízení dopravována
- Terénní – služby, které jsou poskytovány v přirozeném sociálním prostředí

Tyto formy služeb definuje zákon ve svém ustanovení §33.

Sociální poradenství zákon rozděluje na základní a odborné. Základní poradenství zahrnuje poskytování informací k řešení daného problému – nepříznivé situace a odborné poradenství ve specializovaných poradnách.

Služby sociální péče napomáhají osobám soběstačnosti jak po stránce fyzické tak i psychické. Tyto služby pomáhají v co největší míře zapojit osoby do běžného života ve společnosti.

Do služby sociální péče se řadí tyto služby:

- Osobní asistence
- Pečovatelská služba
- Tísňová péče
- Průvodcovské a předčitatelské služby
- Podpora samostatného bydlení
- Odlehčovací služby
- Centra denních služeb
- Denní stacionáře
- Týdenní stacionáře
- Domovy pro osoby se zdravotním postižením
- Domovy pro seniory
- Domovy se zvláštním režimem
- Chráněné bydlení
- Sociální služby poskytované ve zdravotnických zařízeních ústavní péče.

Sociální prevence napomáhá osobám, které se ocitly v nepříznivé sociální situaci a chrání společnost před nežádoucími jevy. Sociální prevence se dělí na tyto druhy:

- Raná péče
- Telefonická krizová pomoc
- Tlumočnické služby
- Azylové domy
- Domy na půl cesty
- Kontaktní centra
- Krizová centra
- Nízkoprahová denní centra
- Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež
- Noclehárny
- Služby následné péče
- Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi
- Sociálně aktivizační služby pro seniory a osoby se zdravotním postižením
- Sociálně terapeutické dílny

- Terapeutické komunity
- Terénní programy
- Sociální rehabilitace

Každá uvedená sociální služba je definována v zákoně. Jednotlivá ustanovení neobsahují nároky klientů sociálních služeb ve vztahu k poskytovatelům. Konkretizace poskytování jednotlivých typů služeb je obsaženo v předpisech, jak uvádí Matoušek (2007, s. 44).

1.2 Sociální služba – chráněné bydlení

S vývojem společnosti můžeme shledávat i jiný pohled na osoby s mentálním postižením. Díky transformaci a zavádění moderních systémů sociální pomoci vznikají nové sociální služby, které pomáhají mentálně postiženým s integrací do společnosti a umožňují jim vést běžný život jako ostatním zdravým jedincům. Jednou z takových služeb je Chráněné bydlení, které si v této kapitole popíšeme podrobněji a můžeme srovnávat, jak chápou danou službu pedagogičtí specialisté, zabývající se sociální pedagogikou.

Od 1. 1. 2007 je v platnosti zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, který definuje v §51 službu chráněného bydlení takto: „*Chráněné bydlení je pobytová služba, poskytovaná osobám, které mají sníženou soběstačnost z důvodu zdravotního postižení, nebo chronického onemocnění, včetně duševního onemocnění, jejichž situace vyžaduje pomoc jiné fyzické osoby. Chráněné bydlení má formu skupinového, popřípadě individuálního bydlení.*“

Černá (2008, s. 182) ve své odborné publikaci popisuje chráněné bydlení jako dlouhodobou pobytovou službu, poskytovanou pro osoby se zdravotním postižením, kteří jsou závislí na pomoci druhé osoby. Chráněné bydlení je individuální nebo skupinové a podle potřeby a závislosti klienta je zajištěna podpora od pracovníků v sociálních službách, popřípadě osobních asistentů.

V odborné publikaci „Sociální práce“ Matoušek uvádí (2005, s. 124) službu chráněné bydlení, jako rozvíjející se službu v dnešní současné době. Organizace poskytuje osobám s mentálním postižením byty, nebo domy s asistencí. Rozsah asistence záleží na potřebách klientů. Může být po dobu celých 24 hodin denně, nebo jen po dobu potřeb klienta, kde asistent či pracovník pomáhá s určitými činnostmi jako je hospodaření s penězi, nakupování, vyřizování osobních potřeb na úřadě a jiných činnostech souvisejícím s vedením a chodem běžné domácnosti. Podporují klienty a vedou k samostatnosti. Asistenti spolu s klienty

vytváří různé pomůcky, jako je například, rozpis „služeb“ podle kterého se klienti střídají v domácích pracích, nebo návody k elektrickým spotřebičům sestavují v jednoduchých popisech nebo pomocí obrázků.

Služba chráněného bydlení se skládá z těchto základních činností:

- poskytnutí stravy nebo pomoc při zajištění stravy
- poskytnutí ubytování
- pomoc při zajištění chodu domácnosti
- výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti
- zprostředkování kontaktu se společenským prostředím
- sociálně terapeutické činnosti
- pomoc při uplatňování práv, zájmů, obstarávání osobních záležitostí

Financování služby chráněného bydlení je zajišťováno formou dotací ze státního rozpočtu. Dotace je poskytována ze státního rozpočtu prostřednictvím rozpočtu kraje poskytovatelům sociálních služeb, zapsaných v registru. Chráněné bydlení zavádějí nestátní neziskové organizace.

1.2.1 Formy chráněného bydlení a jejich společné znaky

Individuální forma chráněného bydlení se nachází v běžné bytové zástavbě. Byty jsou většinou jednopokojové či dvoupokojové s kuchyní a se sociálním zařízením. Obývány jedním nebo dvěma klienty. Dle potřeby jim je poskytována pomoc a podpora asistenční služby. Tyto byty nejsou ve vlastnictví osob s mentálním postižením, ale zpravidla jsou ve vlastnictví organizace.

Skupinová forma bydlení se nachází ve speciálních domech, kde k zařízení většinou patří pozemek se zahradou. Skládá se z několika pater, kde jsou dvoulůžkové pokoje, společenská místnost, kuchyně, sociální zařízení a místnost pro asistenční službu. Služba asistence může mít podobu nepřetržitého provozu, to znamená 24hodin denně.

Společné znaky všech forem chráněného bydlení:

- Služby jsou poskytovány v domácnostech a musí splňovat požadavky stavebního zákona pro trvalé bydlení.
- Domácnost tvoří základní prvky samostatné ekonomické jednotky.
- Provoz domácnosti je zajištěn uživateli a pracovníky v sociálních službách.
- Chráněné bydlení není odděleno od obce, ale je jeho součástí. (běžná zástavba).

1.2.2 Situace v zahraničí

Sociální služby v zahraničí čerpají z nejnovějších světových trendů v péči o lidi s mentálním postižením, odklánějí se od institucionální péče poskytované ve velkých zařízeních a přiklání se humánnějším formám péče poskytované v zařízeních rodinného typu v běžné městské zástavbě. V rozvinutých zemích vznikají zařízení na principu chráněného bydlení již v šedesátých letech 20. století v kontextu trendu deinstitucionalizace. Prosazují a zdůrazňují význam pobytu klientů v přirozeném prostředí. (Matoušek, 2013, s 419).

Mezi nové trendy je v mnoha zemích značně rozšířená pěstounská péče, jak se z literatury dovídáme. Je běžné, že rodina si ke svým vlastním dětem vezme dítě s mentálním postižením, o které se vlastní rodiče nemohou starat, nebo rodiče nemá. Někteří lidé v rámci pěstounské péče se starají o děti nebo dospělé s mentálním postižením za úplatu a jiní pouze za úhradu nákladů, které jsou spojené s péčí. V některých zemích se považuje péče o postižené lidi za společensky hodnocenou aktivitu, která zvyšuje prestiž rodiny. V jiných zemích se rozvíjí neformální péče a to formou pomoci rodině, která postižené dítě vlastní. Zapojují se sousedé, přátelé a spolupracovníci a pomáhají tak rodičům postiženého dítěte zvládat náročnou práci. (Švarcová, 2006, s. 178).

V Dánsku si některé rodiny berou dítě s mentálním postižením na víkendové pobyty, aby si mohli rodiče postiženého dítěte odpočinout, relaxovat a načerpat nové síly.

V České republice je zatím tato forma péče nerozvinutá. Zda by byla perspektivní, na to je zapotřebí více zkušeností. (Švarcová, 2006, s. 178).

Ve Velké Británii začali s transformací již před třiceti lety, kde byla rozpuštěna velká pobytová zařízení pro mentálně postižené osoby. Nyní jsou tyto služby poskytovány v běžném prostředí, kde se klade důraz na zachování vazeb s rodinou a komunitou. Transfor-

mační proces pokračuje, snižuje se kapacita rezidenčních služeb a to na maximálně pět klientů. Služby se integrují do běžné zástavby.

Služby pro mentálně postižené osoby poskytuje nezisková organizace Enable Group. Jejím cílem je, aby postižení žili v běžném prostředí a byli v rámci možností samostatní. Denní aktivity poskytuje nezisková organizace Vitalise New Horizons.

Další službu nese název Arthur Court – tréninkový byt, který slouží k nácviku samostatného bydlení. Tým pracovníků jim pomáhá s rozvojem dovedností a schopností, aby klienti mohli žít samostatně a byli nezávislí na cizí péči. (Švarcová, 2006, s. 178).

1.3 Vymezení pojmu sociální pracovník a pracovník v sociálních službách a jejich kompetence.

V této podkapitole se seznámíme s pojmy sociální pracovník a pracovník v sociálních službách, jejich dovednostmi, znalostmi a kompetencemi, které by měli pracovníci mít a realizovat je ve své sociální práci s klienty.

Sociální pracovník v sociálních službách má určité předpoklady, které podle zákona musí splňovat. K výkonu povolání sociálního pracovníka je odborná, zdravotní způsobilost a bezúhonnost. Sociální pracovník plánuje, realizuje, monitoruje a vyhodnocuje poskytování sociální služby. Jeho úkolem je také sociální služby koordinovat, vyhledávat klienty, popřípadě služby hodnotit a plánovat. Pracuje přímo s cílovou skupinou, vede a vyhodnocuje plány uživatelů – klientů dané sociální služby. Poskytuje sociálně - právní poradenství. Minimální požadované vzdělání pro pracovní zařazení - sociální pracovník je vyšší škola odborná, nebo bakalářský studijní program v oboru sociální péče, sociální pedagogika, sociální patologie, právo nebo speciální pedagogika. (sociální zákon č. 108/2006 Sb.).

Pracovník v sociálních službách je ten, kdo vykonává přímou obslužnou péči o osoby v ambulantních, nebo pobytových zařízeních sociálních služeb. Práce pracovníků v sociálních službách spočívá v nácviku jednoduchých činností, jako je pomoc s osobní hygienou, pomoc při přípravě stravy, oblékání a jiných základních činností běžného života. Další pracovní náplní pracovníka je podporovat a vést klienty k soběstačnosti a samostatnosti, aby se postupem času a nácvikem stali na sociálních službách nezávislí. Podmínkou pro výkon činnosti pracovníka v sociálních službách je bezúhonnost, zdravotní a odborná způsobilost, to znamená akreditovaný kurz pro pracovníky v sociálních službách + 200 hodin praxe v sociálních službách. (sociální zákon č.108/2006 Sb.).

Sociální pracovníci i pracovníci v sociálních službách mají povinnost ze zákona o sociálních službách obnovovat, upevňovat a doplňovat si vzdělávání a to povinných 24 hodin za rok ve formě stáží a školení akreditovaných kurzů. (sociální zákon č.108/2006 Sb.).

Pracovníci v sociálních službách musí být osobnostmi, vyžaduje se od nich všeobecný přehled znalostí a dovedností. Musejí zastávat ve své práci několik rolí. Roli pečovatele, pokud klientovi zdravotní stav nedovolí sám zvládat důležité činnosti, dále roli poradce, učitele, kde klientovi pracovníci nabízejí a pomáhají získat náhled na jejich postoje se zámyslem a pomocí jejich osobního růstu. Sociální pracovníci spolupracují s rodinami a přirozenými skupinami, jako jsou spolužáci, spolubydlíci a řeší sociální problémy v jejich každodenním životě. Mezi další dovednosti pracovníků v sociálních službách patří stále usilovat o odborný růst, schopnost komunikovat a angažovat se v zájmu klienta, problémy pomáhat řešit, zhodnotit, plánovat, podporovat klienty k soběstačnosti a respektovat důvěrnost sdělených dat. Mezi nejdůležitější dovednosti pracovníka v sociálních službách patří empatie a umění naslouchat. Práce v sociálních službách je náročná a ne každý ji může vykonávat.

Banksová uvádí čtyři typy sociálního pracovníka:

- Angažovaný sociální pracovník – uplatňuje v práci svou osobní a morální hodnotu, ke klientům je otevřený, kamarádský, empatický a respektuje je. Spojuje dohromady osobní a profesní život, za což je kritizován. Má větší předpoklad k syndromu vyhoření.
- Radikální sociální pracovník – své osobní hodnoty využívá v praxi a neposkytuje bezpodmínečnou péči, ale jde mu spíše o změnu zákonů a předpisů, které považuje za nespravedlivé. Ke klientům se chová odměřeně a autoritativně.
- Byrokratický sociální pracovník – jeho záměrem je s klienty manipulovat. Je kritizován za přílišnou odosobnělost, která je důsledkem za důsledné dodržování pravidel organizace.
- Profesionální sociální pracovník – své odborné vzdělání uplatňuje v oboru a ctí etický kodex. Jeho hlavním cílem a prioritou jsou zájmy a práva klientů. Důležité je vyjádřit vztah mezi sociálním pracovníkem a klientem a dát předem stanovené hranice.

Matoušek popisuje (2007, s. 47), jaké by měl mít předpoklady sociální pracovník a pracovník v sociálních službách pro výkon svého povolání. Sociální pracovník ve většině pří-

padů zprostředkovává sociální služby a pomáhá osobě, která je potřebuje. Poskytuje poradenskou, metodickou a koncepční činnost v sociální oblasti. Jeho úkolem je vyhledávat klienty, plánovat, hodnotit a koordinovat služby.

Matoušek uvádí (2013, s. 86), jaký by měl mít sociální pracovník vztah s klientem, a to je vztah rovnosti, který jim společně umožňuje komunikovat, vést rozhovor a najít řešení v různých situacích. Sociální pracovník by také měl brát klienta jako rovnocenného partnera a být nápomocen k dosahování osobních cílů klienta.

Sociální pracovník by měl znát a umět pracovat s klientem. Mezi jeho další kompetence patří a je samozřejmé být profesně motivovaný, empatický, tvořivý, vřelý, tolerantní, respektující a zodpovědný. Měl by umět komunikovat s jednotlivci, skupinami, rodinami i komunitami. Podporovat klienta a vést k soběstačnosti, nezávislosti a k sebeúctě. V organizaci, kde pracuje, by měl zvládnout jak organizační tak i manažerské schopnosti. Jeho největší prioritou by mělo být vzdělávat se a odborně růst, jak uvádí odborná publikace „Sociální práce“. (2007, s. 198).

Vzdělávání sociálních pracovníků

Jedním z nejvýznamnějších bodů zákona o sociálních službách je povinnost sociálního pracovníka obnovovat, upevňovat a doplňovat si svoji klasifikaci. Tato zkušenost výrazně přispěje ke zvýšení prestiže sociální práce i postavení sociálního pracovníka ve společnosti. Zákon o sociálních službách rozděluje odborné pracovníky do těchto kategorií:

- Sociální pracovníci
- Pracovníci v sociálních službách
- Zdravotničtí pracovníci
- Pedagogičtí pracovníci

Sociální pracovníci vykonávají sociální šetření, zabezpečují sociální péči, sociální poradenství, analytické a metodické činnosti v sociální oblasti a poskytují odborné činnosti sociální prevence. (Průša, 2008, s. 55).

Sociální pracovníci a pracovníci v sociálních službách patří z hlediska pracovního zařazení do pomáhajících profesí. „Umění pomáhat“ je věnováno profesionální práci s lidmi. Profesionální pomoc v životě člověka je neobvyklá situace, neboť své problémy si řeší sám za přispění svého okolí a přátel. Tímto způsobem vyřeší lidé většinu

svého trápení. Kde končí tyto možnosti běžné mezilidské pomoci, nastupuje pomoc profesionální. (Úlehla, 2005, s. 9).

2 MENTÁLNÍ RETARDACE

Mentální retardace, jak uvádí Pipeková, je vývojová porucha postihující jedince ve všech složkách jeho osobnosti – duševní, tělesné i sociální. Je to stav charakterizovaný snížením intelektových schopností, to znamená učit se, myslet a přizpůsobovat se svému okolí. Může se jednat o stav vrozený, nebo získaný. Zastaralý název pro mentální retardaci byla oligofrenie nebo slabomyslnost. (Pipekova, 2006, s. 269).

Mentálně postižené osoby mají problémy v učení, porozumění, orientaci, komunikaci a navazování vzájemných vztahů. Patrné jsou i odlišnosti v oblasti řeči, motivace a motoriky. Jedná se o poruchu trvalou, ale vhodným, včasným a podpurným působením na jedince ve výchově, vzdělávání a také terapií může docházet k častému zlepšení.

Mentální postižení může být způsobeno vnitřními vlivy (endogenní), nebo vnějšími vlivy (exogenní). Mezi vnitřní vlivy řadíme poruchy genetického aparátu, to znamená počet pohlavních chromozomů, poruchy metabolismu a dědičností. Vnější vlivy můžeme rozdělit podle období jedince. V prenatálním období (od početí do narození) to mohou být vlivy biologické (bakterie, viry), chemické (alkohol, drogy, nikotin), fyzikální (rentgenové záření, úrazy). V perinatálním období (těsně před nebo během porodu) může dojít k poškození plodu při nedostatku kyslíku (hypoxie). (Pipeková, 1998, s. 170).

U každého jednotlivce většinou nelze jednoznačně určit, z jakého důvodu k mentálnímu postižení došlo, může to být biologickými vlivy či sociálními vlivy. Přes veškeré pokroky biologických věd zůstává mnoho příčin vzniku mentálního postižení dosud neznámé.

Za mentálně postižené se považují takoví jedinci (děti, mládež, dospělí), u nichž dochází k zaostávání vývoje rozumových schopností, k odlišnému vývoji některých psychických vlastností a k poruchám v adaptačním chování. Hloubka a míra postižení jednotlivých funkcí je u nich individuálně odlišná. (Švarcová, 2006, s. 28).

Mentální retardace představuje výrazně sníženou úroveň inteligence. Při její klasifikaci se v současné době užívá 10. Revize Mezinárodní klasifikace nemocí, zpracovaná Světovou zdravotnickou organizací v Ženevě, která vstoupila v platnost od roku 1992. Dělí se do šesti základních kategorií: lehká mentální retardace, středně- těžká mentální retardace, těžká mentální retardace, hluboká mentální retardace, jiná mentální retardace, nespecifikovaná mentální retardace. (Švarcová, 2006, str. 32-37).

2.1 Mentální retardace a její členění

Hloubku mentální retardace je možno určit pomocí inteligenčního kvocientu, který vyjadřuje úroveň rozumových schopností. E. L. Thorndike vystoupil s názorem v roce 1903, že inteligence je souhrnem navzájem nezávislých schopností. Rozlišoval tři základní druhy inteligence:

1. Abstraktní (schopnost při verbálních a symbolických operacích)
2. Mechanická (schopnost operování s předměty – motorika)
3. Sociální inteligenci (schopnost komunikace)

V současné době se rozlišují další druhy inteligence, například emoční a morální. Emoční se vyvozuje z úrovně plnění sedmi základních požadavků z oblasti emocionální a to je charakteristika osobnosti, sebemotivace, uvědomění si sebe samého, zahrnuje schopnost morálně uvažovat a jednat. Nejpoužívanějším a nejznámějším měřením inteligence je kvocient zavedený W. Sternem. Vyjadřuje vztah mezi dosaženým výkonem, odpovídající vývojovému stupni a chronologickému věku.

Obrázek č. 1. Výpočet IQ

$$\text{IQ} = \frac{\text{mentální věk}}{\text{chronologický věk}} \times 100$$

Pro klasifikaci úrovně rozumových schopností existují různá pojetí, z toho nejznámější a stále nejuznávanější patří klasifikace podle Wechslera, která vychází z inteligence v americké populaci v první polovině 20. století. (Švancara, 1974, s. 226).

Tabulka č. 1. Klasifikace IQ podle Wechslera

IQ	Klasifikace inteligence	Procenta v populaci
130 a výše	Značně nadprůměrná	2,2
120-129	Nadprůměrná	6,7
110-119	Mírně nadprůměrná	16,1
90-109	průměrná	50,0
80-89	podprůměrná	16,1
70-79	Hraniční inferiorita	6,7
69 a níže	Slabomyslnost (retardace)	2,2

Pipeková (1998, s. 173-174) popisuje osoby s mentálním postižením podle intelektových vlastností od lehké mentální retardace až po nespecifickou mentální retardaci.

Lehká mentální retardace, IQ 50-69 (F70)

Jedinci postihnutí lehkou mentální retardací většinou dosahují úplné nezávislosti v osobní péči, jako je jídlo, mytí, oblékání, hygienické návyky. V praktických domácích dovednostech potřebují více času a opakování pro jejich zvládnutí, jsou pomalejší. Řeč většina dokáže užívat účelně v každodenním životě. Potíže se projevují ve škole, mnozí mají problémy se čtením a psaním mají omezenou schopnost logického myšlení, slabší paměť, vážne analýza a syntéza. V oblasti emocionální se projevuje afektivní labilita, impulzivnost a úzkost. Kladen je velký důraz na výchovu a rodinné prostředí, který má význam pro socializaci. U jedinců s lehkou mentální retardací, kteří se vzdělávají podle odpovídajícího vzdělávacího programu a dokončí úspěšně školu praktickou, se mohou dále vzdělávat a studovat učební obory. Mnoho dospělých s lehkou mentální retardací je schopno práce a

udržování sociálních vztahů. Výskyt v celkovém počtu jedinců s lehkou mentální retardací 80 %, v populaci 2,6%.

Středně těžká mentální retardace, IQ 35-49 (F71)

Jedinci zařazení v této kategorii mají výrazně opožděný rozvoj chápání a užívání řeči a schopnosti v této oblasti jsou omezené. Také je u těchto jedinců opožděná a omezená schopnost starat se o sebe. Pokroky ve škole jsou limitované, ale při odborně kvalifikovaném pedagogickém vedení mohou určití jedinci zvládnout základy čtení, psaní a počítání. K rozvíjení a získání základních vědomostí a znalostí daného omezeného potenciálu mohou poskytnout postiženým speciální vzdělávací programy. V dospělosti jsou středně postižení jedinci schopni vykonávat jednoduchou manuální práci pod odborným dohledem. V dospělosti jsou zřídka schopni vést úplně bez pomoci samostatný život. Každý jedinec je jiný a liší se od sebe. Hlavními rozdíly jsou v povaze schopností. Někteří jedinci dosahují vyšší úrovně v dovednostech senzo – motorických, než v úkonech závislých na verbálních schopnostech. Výskyt v celkovém počtu jedinců s mentální retardací je 12%, v populaci to znamená 0,4 %.

Těžká mentální retardace, IQ 20-34 (F 72)

U těchto jedinců převládá značná porucha motoriky. Snížená úroveň schopností je mnohem výraznější než u jedinců se středně těžkou mentální retardací. Vzdělávání a výchova je u těchto jedinců značně omezená, ale včasnou, kvalifikovanou a systematickou péčí můžeme dosáhnout u jedinců značných pokroků v rozvoji motoriky a rozumových schopností, které je dovedou k větší samostatnosti a k celkovému zlepšení kvality jejich života. Výskyt v celkovém počtu jedinců s těžkou mentální retardací je 7%, v populaci 0,2%.

Hluboká mentální retardace, IQ je nižší než 20 (F73)

Postižení jedinci s hlubokou mentální retardací nejsou schopni porozumět požadavkům a instrukcím. Většina z nich je výrazně omezená v pohybu, bývají inkontinentní. Nemají žádnou schopnost pečovat o své základní potřeby a vyžadují stálou péči a dohled. Chápání a používání řeči je zcela omezeno pouze na reagování na zcela jednoduché požadavky,

v lepším případě jsou schopni pouze rudimentární neverbální komunikace. Výskyt v celkovém počtu jedinců s hlubokou mentální retardací je 1%, v populaci 0,03%.

Jiná mentální retardace (F78)

Tato kategorie by měla být použita pouze tehdy, když je u jedinců zvláště obtížně a nesnadné stanovit stupeň intelektové retardace.

Nespecifikovaná mentální retardace (F79)

Tato kategorie se užívá v případech, kdy je mentální retardace prokázána, ale pro nedostatek informací není možno zařadit jedince do jiné kategorie.

Podle příčin dělí mentální retardaci Pipeková (1998) na organické (biologické) a sociální. Vrozená mentální retardace – dříve nazývaná oligofrenie je spojena s určitým poškozením, odchylnou strukturou, nebo odchylným vývojem nervového systému a to ve všech stádiích lidského vývoje.

Podle Dolejšího (1978, s. 39), který chápe mentální retardaci jako vývojovou poruchu psychických funkcí, která postihují jedince ve všech složkách jeho osobnosti – duševní, tělesné a sociální. Trvale je poškozena poznávací schopnost, která se projevuje v procesu učení.

2.1.1 Osoby s mentální retardací

Osoby s mentálním postižením mají a jsou jim přiznávána práva na plnohodnotný život ve společnosti, které se narodily. Povinností společnosti je vytvořit systém takových sociálních služeb, aby byla naplněna, co nejvyšší možná kvalita jejich života. Charakterizovat je jako celek je velice obtížné, z mnoha důvodů. Každý jedinec je jiný, jiná osobnost, tak jak je to u zdravých lidí. Charakteristika každého jedince je jiná - jedinečná. Dalším důležitým faktorem jsou zvláštnosti psychických procesů a to především v oblasti vnímání, pozornosti, paměti a myšlení (Černá, a kol, 2008, s. 76).

2.1.2 Vzdělávání osob s mentální retardací

Vzdělávání a učení u mentálně postižených osob je vždy více či méně omezeno. Mají většinou sníženou koncentraci pozornosti a paměti. Důležitým předpokladem efektivního

učení je motivace. Musí vědět, proč se mají učit a nejlépe se učí, má-li téma pro ně bezprostřední význam. (Černá a kol, 2008, s. 190).

„Motivace – základní paradigma motivace tvoří interakce několika činitelů, ale především je třeba si uvědomit, že smysluplnost motivace spočívá v dosažení nějakého cíle a že tento cíl vyjadřuje nějakou vnitřní potřebu člověka. Proto je cílem dosažení uspokojení této potřeby, která byla vzbuzena jako reakce na nějaký nedostatek v organismu, nebo vnějších podmínkách života individua.“ (Nakonečný, 1998, s. 455).

Jedno z prioritních práv mentálně postižených osob je právo na výchovu a vzdělávání, které můžeme chápat jako celoživotní proces. Neustálým opakováním, prohlubováním znalostí a dovedností a odborným vzděláváním vedeme osoby s mentálním postižením ke zdokonalování a k seberealizaci. Vzdělávání mentálně postižených osob probíhá v předškolním věku ve speciálních mateřských školách a vytváří optimální podmínky pro jeho rozvoj. V období školní výuky děti s mentálním postižením navštěvují školy speciální a praktické. Vzdělávání se posunulo i do kategorie dospělých mentálně postižených osob a to formou speciálních kurzů nebo večerních škol. (Pipeková, 1998, s. 109).

Význam vzdělávání mentálně postižených osob, jak popisuje Černá (2008, s. 186) patří mezi důležitý faktor k uspokojování lidských potřeb. Lidské potřeby podle Maslowa (1943), který je uspořádal a zobrazil do známé pyramidy. V pyramidě máme rozděleny potřeby na primární, se kterými se člověk rodí a sekundární, které se vyvíjí v průběhu vývoje jedince. Lidé s mentálním postižením potřebují celoživotní vedení a podporu v učení, které je vede k soběstačnosti. Pokud jsou ponecháni bez dalšího vedení, své dovednosti a návyky ztrácí. (Vágnerová, 2000, s. 168).

Vzdělávání poskytuje a otevírá nové možnosti a vede osoby s mentálním postižením k soběstačnosti, seberealizaci a má smysl o ně usilovat. (Černá, 2008, s. 186).

Obrázek č. 2. Abraham Maslow - Pyramida potřeb

Další z práv, které mají osoby s mentální retardací je právo na práci. Osoby s lehkou a střední mentální retardací jsou schopni se uplatnit i na pracovním trhu na chráněných pracovních místech, chráněných dílnách, pokud jsou k tomu vedeni a motivováni.

Význam práce pro osoby s mentální retardací můžeme shrnout v následujících bodech:

- Poskytuje ekonomickou nezávislost a vyšší životní standard.
- Pozitivně ovlivňuje klienta a vede k seberealizaci.
- Práce je způsob, kde klient rozvíjí své dovednosti a zkušenosti a pokračuje v učení.
- Placená práce přispívá a vysvobozuje z dlouhodobé péče a závislosti klientů na službě.

Osoby s mentálním postižením středního a těžšího stupně se nejčastěji realizují v chráněných dílnách pod dohledem, kde se učí nácviku pracovních dovedností, pracovního režimu a práci v kolektivu. (Pipeková, 2006, s. 294).

S lehkou mentální retardací se můžou uplatnit jako pomocné síly v kuchyni, zahradnictví a ve zdravotnictví s přiměřeným dohledem pověřené osoby. Práce osobám s mentálním postižením dodává pocit potřebnosti a užitečnosti a naplnění.

2.1.3 Volný čas u osob s mentální retardací

Jednou z možností trávení volného času, jak uvádí Matoušek (2005, s. 125), jsou programy ve stacionářích. Klienti zde mohou přicházet po zaměstnání a věnovat se činnostem, které

je zajímaví, mají podobu zájmových kroužků jako je tanec, ruční práce, počítače a jazykové kurzy. Náplň volného času mohou tvořit i různé sportovní kroužky. Pro dospělé osoby s mentálním postižením je někdy obtížné trávení volného času, sami si neví rady, co s volným časem, jak ho trávit. Asistenti, pracovníci jim ze začátku pomáhají s trávením volného času, učí je, jak se zabavit, najít si přátele, vyhledat a najít kulturní akce, které je zajímaví a mají je rádi.

Práce, zaměstnání i volný čas mají společné rysy a důležitá je aktivita a vlastní motivace k těmto rysům. Aktivnost a motivace mohou být negativně ovlivněny výchovou a celkovou osobností člověka a také organickým poškozením centrální nervové soustavy, jehož důsledkem je mentální retardace. A naopak práce, zaměstnání a trávení volného času můžou pozitivně ovlivňovat osobnost a přispívat k zrání a rozvíjení člověka s mentální retardací. Přiměřenou činností k aktivitě osob s mentální retardací vede ke zvyšování jejich sebevědomí a k osamostatňování. (Vendula Solovská a kol., 2013, s. 178).

Osoby s mentální retardací většinou sami neznají, jak trávit svůj volný čas. Hodně záleží na sociálních pracovnících, kteří motivují a vedou osoby s mentální retardací k jeho užitečnému naplnění. A to například různými koníčky, sportem, návštěvou kulturních akcí a knihovny. Klíčový pracovníci mají za úkol zjistit zájmy, přání klientů a podporovat je k jejich naplnění a to za pomoci individuálního plánování.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

3 CÍL VÝZKUMU

Hlavním cílem výzkumného šetření je zjistit, jaký mají názor na sociální službu chráněné bydlení sociální pracovníci a pracovníci v sociálních službách, kteří pracují v chráněném bydlení. Zhodnotit významnost chráněného bydlení pro osoby s mentální retardací a pro společnost.

Dílčím cílem jsme stanovili, jaký pohled mají pracovníci v chráněném bydlení na osoby s mentální retardací.

Druhý dílčí cíl se zabývá vzájemnými a pracovními vztahy pracovníků a významností vzdělávání pracovníků v sociální službě chráněné bydlení.

Švaříček, Šed'ová uvádí (2007, s. 62) jak stanovit výzkumný cíl, a to především v ujasnění cíle a stanovení jeho významnosti.

3.1 Výzkumná strategie

Vzhledem ke zkoumané problematice a prozkoumání jevů do hloubky jsme zvolili výzkum kvalitativní, zdá se nám jako optimální ke zvolenému tématu. Tyto metody slouží k podrobné kvalitativní analýze. Rozdíl od kvantitativního výzkumu spočívá v hloubce zkoumaných jevů, které jsou podrobně rozebírány.

Kvalitativním výzkumem se rozumí různé přístupy, modely a techniky, které se využijí ke zkoumání pedagogických jevů. Na začátku výzkumu je vždy obsáhlý popis oblasti, ve které se pozorované osoby nachází. V rámci kvalitativního výzkumu může výzkumník použít výzkumné plány, které mu pomohou k jádru problému. Je to především analýza konkrétních případů a analýza dokumentů. Výzkumníci jsou v bližší, spíše neformální interakci. Kvalitativní výzkum v humánních vědách zkoumá především lidi, proto musí být cíl kvalitativního výzkumu orientován na lidské subjekty. (Švec, 2005, s. 45).

Kvalitativní výzkum jak uvádí Švaříček, Šed'ova (2007, s. 24) je široký sběr dat. Logika kvalitativního výzkumu je induktivní, teprve po nasbírání dostatečného množství dat, poté výzkumník pátrá po pravidelnosti, které se v datech vyskytují. Metody kvalitativního výzkumu se užívají k odhalení a porozumění o tom co je podstata jevů, o nichž nic moc nevíme, ale také k získání nových názorů, na jevy o nichž něco víme.

3.2 Výzkumné otázky a jejich vymezení

Výzkumné otázky definuje Švaříček, Šedřová (2007, s. 69) jako otázky, které by měly mít podobu jasných, tázacích vět. Otázky by měly být zformulované tak, abychom se z odpovědí dozvěděli, co jsme chtěli zjistit.

Při sestavování výzkumných otázek jsme vycházeli z výzkumného cíle a jejich dílčích cílů.

- Jaké jsou pracovní a vzájemné vztahy pracovníků v chráněném bydlení?
- Jaké faktory ovlivňují pracovníky v sociálních službách k jejich dalšímu vzdělávání?
- Jaký má význam sociální služba chráněné bydlení pro osoby s mentální retardací a pro společnost?

3.3 Sběr dat

Před samotnou realizací výzkumného šetření jsme respondenty seznámili s podmínkami nahrávání, vyžádali si jejich souhlas a z důvodu ochrany osobních údajů respondenty označujeme začínajícími písmeny.

Rozhovor se liší od jiných metod přísným dodržováním pravidel etického kodexu. Na závěr tazatel zhodnotí odpovědi z hlediska svého očekávání a opět ubezpečí respondenty o nezneužití jejich informací. (Maňák, Švec, 2005, s. 158).

Sběr dat jsme získali pomocí polostrukturovaného rozhovoru, okruhem předem připravených tazatelských otázek (viz. Příloha 1) na dané téma, na které jsme se respondentů ptali a který jsme nahrávali s jejich svolením na audiotechniku. V případě potřeby jsme použili doplňující otázky. Při samotném rozhovoru jsme respondenty pozvali do příjemného, nízkým rušeného, prostředí v bytě tazatelky. Rozhovory jsme prováděli v měsíci březnu 2014. Přepisy rozhovorů jsme použili při výzkumné práci a získali tak představu, jak získaná data analyzovat.

Polostrukturovaný rozhovor, jak uvádí (Švaříček, 2007, s. 160) vychází s předem připraveného seznamu témat a otázek.

„Polostrukturované interview je zřejmě vůbec nejrozšířenější podobou metody interview, neboť dokáže řešit mnoho výhod, jak nestrukturovaného, tak plně strukturovaného.“ (Miovský, 2006, s. 159).

Volba sběru dat, by měla přesně korespondovat s výzkumnými otázkami. Zároveň musí zvolená metoda zahrnovat představu, jak získaná data analyzovat. (Švaříček, Šed'ová, 2007, s. 75).

Rozhovor patří mezi nejstarší a nejpoužívanější metodu v pedagogickém výzkumu. Výzkumník si promyslí hlavní okruhy, na které se chce zeptat a potom k těmto okruhům volí otázky. Obvykle se k jednomu problému formuluje více otázek stejného typu, aby se potvrdila jednotnost odpovědí. To znamená, že subjekt odpovídá na podobné otázky stejným způsobem. (Švec, 2009, s. 116).

3.4 Výzkumný soubor a způsob jeho výběru

Výzkumný soubor se skládá ze šesti respondentů, z toho tři jsou sociální pracovníci a tři pracovníci v sociálních službách, kteří pracují v nejmenovaném chráněném bydlení z jihomoravského kraje. Věkové rozmezí respondentů je 26 až 58 let. Každý má jiné vzdělání a délku praxe. Záměrně jsme si vybrali sociální pracovníky a pracovníky v sociálních službách, abychom mohli porovnat a rozlišit jejich postoje a názory na sociální službu chráněné bydlení a zda je v názorech a postojích ovlivňují určité faktory, jako je věk, vzdělání, pohlaví a délka praxe. Způsob výběru výzkumného souboru byl pro daný výzkum a jeho problematiku nejvhodnější. Pro lepší přehled, zde uvádíme tabulku respondentů.

Tabulka č. 2. Respondenti

respondenti	pohlaví	věk	Vzdělání	praxe
Respondent M	muž	27	vysokoškolské	2 roky
Respondent R	muž	53	středoškolské	15 roků
Respondent H	žena	26	vyšší odborné	1 rok
Respondent V	žena	58	středoškolské	9 roků
Respondent L	žena	53	Střední odborné	9 roků
Respondent U	žena	52	vysokoškolské	4 roky

3.5 Průběh výzkumu

Z důvodu ochrany osobních údajů byli na začátku rozhovoru respondenti seznámeni s tím, že získané výzkumné data – informace, budou použity jen v bakalářské práci a nebudou použity k jiným účelům. Výzkum probíhal v klidném a příjemném prostředí, mimo pracoviště. Se souhlasem respondentů byl nahráván na audiotechniku. Postupně tyto rozhovory byly přepsány a analyzovány metodou otevřeného kódování.

„Kódování, obecně představuje operace, pomocí nichž jsou údaje rozebrány, konceptualizovány a složeny novým způsobem. Při otevřeném kódování je text jako sekvence rozbit na jednotky, těmto jednotkám jsou přiděleny jména a s takto nově pojmenovanými (označenými) fragmenty textu potom výzkumník dál pracuje.“ (Švaříček, Šed'ová, 2007, s. 211).

Přepisy rozhovorů jsme použili při výzkumné práci a získali tak představu, jak získaná data analyzovat. Přepsané rozhovory jsme označili číselnými kódy, které jsme vypsali a poté provedli selekci, podle společných znaků jsme je rozřadili do kategorií. Jakmile jsme měli vytvořený seznam kódů, začali jsme se systematickým kategorizováním. Vytvořili jsme si hlavní kategorie, které korespondují s výzkumnými otázkami. Více v tabulce.

Tabulka č. 3. Kategorie, kódy a čísla kódů

Kategorie	Kódy	Čísla kódů
Vzdělání	Vzdělání je důležité, životní zkušenost, volbou jednotlivce, kurz, školení, odborná literatura, praxe, vztah k lidem, cit a empatie.	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9.
Pracovní činnost	Naplnění, pomoci druhému, vztah k lidem, životní zkušenost, kurz, studium, spokojenost, rozmanitost, praxe, nízkoprahové centrum, psychicky náročná práce, cit a empatie.	10, 11, 8, 2, 4, 12, 13, 14, 7, 15, 16, 9.

Vztahy	Dobrá atmosféra, důvěra, spolupráce, věková kategorie, vztahy, týmová práce, předávání informací, jednotnost kolektivu.	17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24.
Nový zákon, před a po	Nový zákon, nejsou v ústavech, méně času s klienty, více administrativy.	33, 30, 35, 36.
Význam pro klienty	Velký význam, rozvoj klientů, odrazový můstek, posouvá je dále, přirozené prostředí, nejsou v ústavech, motivace, seberealizace.	25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32.
Význam pro společnost	Nový zákon, velký význam, přirozené prostředí, nejsou v ústavech.	33, 25, 29, 30.

3.6 Výsledky výzkumu a jejich analýza

Ze získaných rozhovorů jsme provedli analýzu seskupením množství kódů, ze kterých jsme vytvořili šest hlavních kategorií, které by měli být přínosné pro zodpovězení výzkumných otázek a dát nám odpověď na cíl výzkumu. Ke každé kategorii jsme přiřadili zajímavé úryvky vět jednotlivých respondentů. Pro bližší seznámení s respondenty a se službou chráněné bydlení jsme provedli stručný popis výzkumného souboru, který jsme vytvořili na základě rozhovorů.

Popis výzkumného souboru.**Chráněné bydlení**

Sociální služba chráněné bydlení, kde byl proveden výzkum, se nachází v jihomoravském kraji v běžné zástavbě nejmenovaného města. Chráněné bydlení je v samostatné vilce, která je rozdělena do dvou pater. První patro má dva větší pokoje, které užívají čtyři klienti mužského pohlaví. Je zde také místnost pro pracovníky a sociální zařízení. Druhé patro má tři pokoje, které obývá šest klientů ženského pohlaví. V patře je společenská místnost, kde klienti tráví svůj volný čas sledováním televize nebo hraním různých společenských her. Kuchyň, kde se klienti podle střídání služeb střídají a pomáhají s přípravou jídla a vařením. Sociální zařízení má dvě toalety a sprchové kouty. Součástí vilky jsou sklepy a prádelna, kde je umístěna pračka a sušička. K vilce byla přistavěna přístavba, která má podobu garsoniéry se samostatnými vchodovými dveřmi. Je obývaná dvěma samostatnějšími klienty mužského pohlaví. K zařízení také patří pozemek se zahradou, který je hojně využíván klienty, zvláště v letních měsících.

Respondent M.

Respondent M. je mladý, sympatický, vzdělaný muž. Vystudoval vysokou školu se sociálním zaměřením. Pracuje v sociálních službách chráněného bydlení druhým rokem. Důkladně a svědomitě si plní veškeré pracovní povinnosti a jeho práce s klienty je na velmi vysoké úrovni. Má všeobecný přehled, s klienty si rozumí a je pro ně vzorem – příkladem. Je to sociální pracovník na pravém místě. Ve svém volném čase se rád prochází přírodou, zabývá se chovem papoušků, sportem a setkává se s rodinou a přáteli.

Respondent U.

Respondentka je zralá žena, středního věku, působí upraveným dojmem. Má vysokoškolské vzdělání se zaměřením na sociální práci. Je cílevědomá a práce v sociálních službách ji těší a naplňuje. Své pracovní povinnosti zvládá s přehledem. Má plno energie, elánu, které využívá k dalšímu vzdělávání – seberealizaci. Svůj volný čas tráví po svém a má na to své způsoby, které nám nesdělila.

Respondent H.

Respondentka je mladá, sympatická žena, která vystudovala vyšší odbornou školu se zaměřením na sociální práci. Je ambiciózní, důsledná a pečlivá při své práci. Pracuje v sociálních službách jen krátce, ale se svými praktickými znalostmi a dovednostmi zvládá situace velmi dobře. Stále se seberealizuje, studuje třetím rokem sociální pedagogiku, vzdělávání je pro ni prioritou. Práce s klienty je na velmi dobré úrovni a s klienty si rozumí. Svůj soukromý život si chrání a odděluje od pracovního života, v nastavení osobních hranic.

Respondent V.

Respondentka je středního věku. Vystudovala dvě střední školy v oboru ekonomie a pedagogiky. Ve službě chráněného bydlení pracuje již devátým rokem, takže má mnoho praktických znalostí, zkušeností a dovedností, které realizuje ve své práci. Je zodpovědná a pracovní požadavky zvládá s přehledem. Práce s klienty ji baví a naplňuje. S klienty si rozumí. Svůj volný čas tráví prací na zahradě a se svou rodinou.

Respondent L.

Respondentka je středního věku, má střední odborné vzdělání v oboru cukrářství. Po mateřské dovolené neměla práci a bavilo ji pracovat mezi lidmi. Absolvovala proto kurz pro pracovníky v sociálních službách a katechetický kurz, kde učila dva roky náboženství. Po té dostala nabídku pracovat v křesťanské organizaci ve službě chráněného bydlení, kde je devátým rokem. Práce ji baví a naplňuje. S klienty si rozumí, až na nějaké výjimky. Práci zvládá jak po stránce administrativní, tak i komunikační. Své dlouholeté zkušenosti a dovednosti předává klientům a tímto je vede k jejich samostatnosti. Svůj volný čas tráví ráda na zahradě a u vody, je vášnivá rybářka a se svojí rodinou, kde pomáhá vychovávat i své čtyři vnoučata.

Respondent R.

Respondent je příjemný, charismatický starší muž. Vzdělání má střední s maturitou technického zaměření. Tato práce ho neuspokojovala a začal pracovat s lidmi, napřed s tělesně postiženými, poté s mentálně postiženými. Tato práce ho baví a naplňuje pro jeho různoro-

dot. S klienty si rozumí a mají ho rádi. Vzdělání považuje za prioritní a také sám dálkově studuje druhým rokem vysokou školu v oboru sociální pedagogika. Pracovní úkoly plní důsledně a zodpovědně, nemá rád chyby u sebe ani u druhých. Ve svém volném čase se rád toulá přírodou, kde rozeznává druhy ptáků a stromů. Rád relaxuje na chalupě, kde má zahrádku a pěstuje byliny. Hodně času tráví se svou rodinou a přáteli.

3.6.1 Kategorie „Vzdělávání“

Kategorií jsme zvolili na základě seskupení společných pojmů vyskytujících se ve větách, které se dotýkají oblasti vzdělávání pracovníků v sociální službě chráněné bydlení. Zjištěná data nám mohou objasnit, jaký pohled a názor mají pracovníci v sociálních službách na vzdělání. Kategorií jsme vytvořili seskupením těchto kódů:

Vzdělání je důležité, životní zkušenost, volbou jednotlivce, speciální kurz, školení, 24hodin dostačující, odborná literatura, praxe, vztah k lidem, cit a empatie.

Z výzkumného šetření můžeme konstatovat, že pracovníci v sociální službě chráněného bydlení považují za důležité vzdělávání. Ze zákona povinným školením souhlasí, ale namítají, že školení by si každý pracovník měl vybrat sám a ne, aby organizace přikazovala, kterého školení se mají účastnit. Také zdůrazňují, že školení někdy neodpovídá cílové skupině se zaměřením na osoby s mentální retardací. Vzděláváním se pracovníci věnují každý po svém, čtením odborné literatury, nebo dalším pokračováním studia na vysoké škole se zaměřením na sociální pedagogiku, ale jak dále uvádějí, vzdělání by mělo být jejich volbou. Vzdělání neřadí na první místo, ale důležitější pro tuto práci, jak vypovídají, je cit, empatie a vztah k lidem. Vysokoškolské vzdělání nepovažují v této sociální službě za prioritní, důležitost vidí v praxi a v životních zkušenostech, které mohou uplatnit při práci s klienty.

Z výpovědi respondentů si můžeme zodpovědět na výzkumnou otázku:

„Jaké faktory ovlivňují pracovníky v sociálních službách k jejich dalšímu vzdělávání“

Z výpovědí respondentů lze konstatovat, že pracovníky v sociální službě chráněné bydlení neovlivňují žádné námi uvedené faktory, jako je věk, vzdělání, praxe a svými názory se nijak výrazně neliší.

Respondent H: *„ Určitě by to mělo vycházet od samotného pracovníka se chtít vzdělávat dál.....“*

Respondent V: *„ Školení bývá mnohdy na hrozné úrovni....“*

Respondent L: „*Pokud má člověk vysokou školu a nemá k tomu cit, tak si myslím, že to není na svém místě....*“

Respondent R: *24hod za rok je dostačující pro zkušeného pracovníka s praxí v oboru.*“

3.6.2 Kategorie „Pracovní činnost“

Druhou kategorií jsme zvolili na základě odpovědí respondentů a pro mnohočetnost kódů, které se týkají pracovní činnosti v chráněném bydlení. Zde uvádíme následující kódy:

Naplnění, pomoci druhému, vztah k lidem, životní zkušenosti, kurz pro pracovníky, studium, spokojenost, rozmanitost, praxe, jiný obor, nízkoprahové centrum, psychicky náročná.

Z výpovědi respondentů můžeme usoudit, že pracovníci v sociální službě chráněné bydlení si vybrali tuto pracovní činnost z důvodu naplnění, pomoci druhému a vztahu k lidem s mentálním postižením. Mohou zde uplatnit své zkušenosti životní i praktické. Sociální práci někteří pracovníci začínali v jiné sociální službě - nízkoprahovém centru, nebo kurzem pro pracovníky v sociálních službách, jiní studiem sociální pedagogiky na vysoké škole, nebo jako dobrovolníci. S pracovní činností v chráněném bydlení jak uvádějí, jsou spokojeni, i když je psychicky náročná. Líbí se jim pro její rozmanitost.

Respondent R: „*Naplňuje, splnilo se mi přání – práce s lidmi je mnohem pestřejší a zajímavější....*“

Respondent L: „*Líbí se mi to, že mi důvěřují, chtějí něco poradit a že jsem pro ně užitečná.*“

Respondent M: „*Naplňuje i přesto, že je někdy hodně psychicky i časově náročná....*“

3.6.3 Kategorie „Vztahy na pracovišti“

Tato kategorie vznikla na základě pojmů, které vypovídají o pocitech respondentů o jejich vzájemných vztazích.

Po vyhodnocení této kategorie si můžeme zodpovědět další výzkumnou otázku:

K této kategorií jsme přiřadili tyto kódy:

Dobrá atmosféra, důvěra, spolupráce, věková kategorie, mezilidské vztahy, týmová práce, předávání informací, jednotnost kolektivu.

Z výpovědi respondentů jsme došli k těmto závěrům. Respondenti uvádějí, že na pracovišti panuje velmi dobrá atmosféra, vzájemná důvěra a spolupráce a nejsou jim na překážku žádné faktory, jako je věk či vzdělání. Důležitost vidí v týmové práci a v předávání informací.

Respondent H: „*Důležitá je jednotnost kolektivu a týmová spolupráce.*“

Respondent V: „*Jsem velmi ráda, že jsme takový kolektiv, kde si můžeme vzájemně důvěřovat a probírat problémy, které se naskytanou i když jsme v různých věkových kategoriích, ani to není na překážku.*“

Respondent U: „*Nejvíce super je, když se něco podaří a líbí se mi, že tady nikdy nejsou dva dny stejné.*“

3.6.4 Kategorie „Nový zákon, před a po“

Název kategorie sám vypovídá, čím se budeme zabývat. Především půjde o změny před a po schválení nového sociálního zákona č. 108/2006 sb.

Kategorie obsahuje tyto kódy:

Nový zákon, nejsou v ústavech, přirozené prostředí, méně času na klienty, více administrativy

Respondenti jsou toho názoru, že sociální služby se výrazně změnily a stále se mění, různými změnami v sociálním zákoně, nyní například, řešení právní způsobilosti osob s mentálním postižením. Výrazné změny vidí respondenti, kteří v sociálních službách pracují více jak devět let. Uvádějí, že dříve měli více času, který trávili s klienty, nyní se musí více věnovat administrativní práci, kterou nový sociální zákon sebou přinesl. Velké pozitivum vidí, že osoby s mentálním postižením mají svá práva a mohou je uplatňovat a nejsou všichni automaticky zbavováni svéprávnosti. Žijí v přirozeném prostředí, kde mají blíž žít běžným životem.

Respondent H: „*Úskalí nastává v administrativním zatížení pracovníků....*“

Respondent V: „*Největší zlom nastal vydáním zákona 108/22006sb. Klienti mají větší práva...*“

Respondent R: *„Z mého pohledu jednoznačně k lepšímu: jasné rozlišení poskytovaných služeb, definování, co která služba zajišťuje“*

Respondent U: *„Změnily se předpisy a pomalu se mění názor společnosti na téma užitečnosti sociálních služeb.“*

3.6.5 Kategorie „Význam pro klienty“

V této kategorii se zabýváme názory respondentů na osoby s mentální retardací. Jak vidí významnost služby chráněné bydlení pro klienty. A tímto dostáváme odpověď na první část výzkumné otázky: „Jaký má význam sociální služba chráněné bydlení pro osoby s mentální retardací?“

Kategorie obsahuje tyto kódy:

Velký význam, rozvoj klientů, odrazový můstek, posouvá je dále, přirozené prostředí, nejsou v ústavech, seberealizace, motivace, omezená komunikace, nástrahy, důvěřivost, seberealizace.

Jak můžeme z kódů vydedukovat, respondenti jsou toho názoru, že sociální služba chráněné bydlení má pro osoby s mentální retardací velký význam. Tato služba je pro ně takový odrazový můstek. Chráněné bydlení jim umožňuje žít v přirozeném prostředí, kde se za pomoci sociálních pracovníků mohou seberealizovat. Nejsou v ústavech, kde za ně všechno pracovníci v sociálních službách udělají a pro klienty je to pohodlné a nemusí se nijak moc činit. Na chráněném bydlení je to zcela jiné, jsou vedeni k samostatnosti a to ve všech směrech jako je například: příprava jídla, úklidy, vychystávání léků a jiných dalších činností. Důležité je klienty správně motivovat a vést, aby dosáhli svých cílů. Přirozené prostředí ovšem nese jistá rizika. Osoby s mentální retardací jsou důvěřiví, a pokud nejsou dostatečně informovaní, snadno podlehnou různým nástrahám dnešní doby. Například uzavírání smluv s mobilními operátory, nabídky různých půjček a tak dále. Více se můžeme dozvědět z výpovědí respondentů.

Respondent M: *„Určitě by tyto služby měly vést klienty k seberealizaci, měla by se ovšem respektovat individualita klienta a ne všechny někam posouvat.“*

Respondent H: *„Seberealizace je ovlivněna mírou zkušeností, zklamáním, nebo naopak pozitivní motivací, která působí jako hnací síla.“*

Respondent R: „*Napomohl tomu zmíněný sociální zákon, přišli k nám klienti z jiných služeb, kde byla asistenční práce mnohem vyšší, klienti přesto osamostatnění zvládli.*“

Respondent U: „*Pro osoby s mentálním postižením je chráněné bydlení jedním z nejlepších způsobů bydlení.*“

3.6.6 Kategorie „Význam pro společnost“

Kategorie, kterou si popíšeme, nám dává odpověď na druhou část výzkumné otázky: „Jaký význam má sociální služba chráněné bydlení pro společnost?“

Kategorie obsahuje tyto kódy:

Nový zákon, velký význam, přirozené prostředí, nejsou v ústavech

Zhodnocením této kategorie a z výpovědí respondentů můžeme konstatovat, že sociální služba chráněné bydlení je významná pro společnost. Osoby s mentální retardací žijí mezi námi v přirozeném prostředí a jsou součástí společnosti. Nejsou odkázáni jen na to, co jim společnost poskytne, ale svým přičiněním a zdokonalováním jsou pro společnost jistým přínosem.

Respondent V: „*Tyto možnosti by nikde v ústavu neměli jako tady*“

Respondent H: „*Pro společnost, může ze širšího hlediska působit jako prostředník, jak se ve společnosti chovat, jak si najít místo a uplatnit se na trhu práce.*“

Respondent L: „*Pro společnost taky dobré, nejsou v ústavech.*“

Respondent M: „*Pro společnost je dobrá v tom, že řeší problém, co by bylo s těmito lidmi, pokud by služba neexistovala.*“

3.6.7 Závěr výzkumného šetření

Díky výsledkům provedeného výzkumu jsme došli k tomuto názoru, že sociální pracovníci a pracovníci v sociálních službách jsou ve většině případů stejného názoru na sociální službu chráněné bydlení a nezáleží na námi uvedených faktorech, jako je vzdělání, věk, praxe a pohlaví. Důležitost přisuzují k závislosti na vzájemných vztazích, dobré atmosféře na pracovišti, vzájemné důvěře a práci v týmu. Stejným způsobem vnímají i osoby s mentální retardací. Osoby s mentální retardací jsou schopni se integrovat do společnosti

běžného života, ale s určitou podporou, pomocí a péčí pracovníků v sociální službě chráněného bydlení, zastávají se názoru, že osoby s mentální retardací postupem času nebudou tak zcela závislé na společnosti a postupnými kroky se osamostatní a společnost je nebude vnímat jako přítěž. Z výzkumného šetření můžeme říci, že služba chráněného bydlení je důležitá jak pro osoby s mentální retardací, tak i pro společnost.

3.6.8 Praktický přínos výzkumné práce

Na základě výzkumného šetření můžeme konstatovat, že sociální služba nejmenovaného chráněného bydlení vede za pomoci sociálních pracovníků a pracovníků v sociálních službách osoby s mentální retardací k větší samostatnosti a k seberealizaci a tím méně osoby s mentální retardací zatěžují společnost. A proto je důležité společnost seznamovat prostřednictvím osvět a veřejných akcí o životě mentálně postižených, například dny otevřených dveří. Přiblížit společnosti význam chráněného bydlení a odbourávat názory, předsudky, že osoby s mentální retardací nemohou žít v běžné zástavbě a bez izolace. A tímto se dostáváme k problému nedostatku sociální služby chráněného bydlení v Jihomoravském kraji. Chráněné bydlení jsou plně obsazeny a nové nepřibývají. Bylo by vhodné na základě spolupráce s krajským úřadem vytvořit komunitní plány, které by se zaměřily na budoucí možnosti bydlení osob s mentální retardací. Dalším úskalím osob s mentální retardací jsou chráněná pracovní místa, která jsou na volném trhu práce značně omezena. A známe z vlastní zkušenosti, jak je důležité mít práci a být za ni odměněn. Pro osoby s mentální retardací to platí dvojnásob. Osoby s mentální retardací bez pracovní činnosti stagnují a dále se nerozvíjejí. To vede k zamyšlení, když potřebujeme osoby s mentální retardací integrovat do společnosti, měli bychom pro ně nalézt i adekvátní pracovní uplatnění. V tomto směru zde chybí určitá podpora státu.

4 ZÁVĚR

Život lidí s mentálním postižením se rapidně změnil po roce 2006 novým zákonem o sociálních službách. Lidé s mentálním postižením nejsou schováváni v zastřených, neznámých obcích za zdmi ústavů naší země. Patří mezi rovnoprávné občany, tak jako ostatní běžná populace. Vznikají nové sociální služby zacílené na individualitu klientů. Klienti si mohou sami vybrat sociální službu, která jim vyhovuje. Česká republika se inspiruje od ostatních rozvojových zemí. V ústavě začíná transformace, kde musí být zachovány a plně respektovány veškerá práva klientů a dodržování etického kodexu. Například odstranění tak zvaných postranic, které omezovaly volný pohyb klientů. Mezi další, a u mentálně postižených osob hodně opomíjené, je také právo na vzdělání, na vztahy i na sex. Většina ústavů byla rozdělena zvlášť na mužské a ženské. Po roce 2006 a s platností nového sociálního zákona došlo k velkým změnám, ale v některých ústavěch tyto pravidla platí dodnes, což pro osoby s mentální retardací není dobré.

Mezi relativně nové sociální služby patří chráněné bydlení. Cílem chráněného bydlení je pomoc klientům zvládnout každodenní péči o domácnost a o sebe samého. Většina klientů přichází z ústavů s minimální znalostí, jak se starat o domácnost a jen se základními hygienickými návyky. V chráněném bydlení se klienti učí vařit, prát, žehlit, uklízet, prostě žít životem, který se co nejvíce podobá životu běžných lidí. Na každém klientovi je znát pokrok od doby co přišel. Co dříve nezvládali a z čeho měli strach, tak nyní to zvládají běžně, například zajít si k lékaři, jít sám na procházku, do společnosti, nosit klíče, hospodařit s financemi. Důležité je s klienty pracovat, rozvíjet jejich schopnosti a dovednosti. A k tomuto účelu napomáhá individuální plánování klienta, kde se společně s pracovníky chráněného bydlení zjišťují klientovi cíle, přání a podporují je v jejich naplnění. Vedou je k co největší samostatnosti.

S transformací přicházejí i určitá rizika, která sebou přináší dnešní doba. Osoby s mentálním postižením bývají často objektem zneužívání. Může jít o zneužívání finanční a to v podobě vylákání financí, zakládáním různých nevýhodných půjček atd. Schopnost kritického zhodnocení situace je u osob s mentální retardací snížena a proto se dají lehce zmanipulovat. Také jsou snadnými objekty sexuálního zneužívání. Jejich schopnost rozpoznat projev sexuálního zneužívání je snížena. Jejich motivem je získat si přátelství a touha být přijat mezi ostatní.

Hlavní pozitivum v sociální službě chráněné bydlení vidíme, že osoby s mentální retardací se mohou sami rozhodovat a kontrolovat vlastní život. Rozhodují o sobě v takové míře, jak to dokážou a pracovníci v sociální službě je pouze podporují tam, kde je potřeba. Mají svobodu volby a schopnost rozhodovat se sami.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

ČERNÁ, Marie a kol. *Česká psychopedie*. Praha: Karolinum, 2008.

ISBN 978-80-246-1565-3.

ČESKO. Zákon č. 108 ze dne 14. března 2006 o sociálních službách. In: Sbíрка zákonů České republiky. 2006, částka 37, s. 1257 – 1289. ISSN 1211 – 1244.

ČESKO. Vyhláška č. 505 ze dne 15. listopadu 2006, kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách. In: *Sbíрка zákonů České republiky*. 2006, částka 164, s. 7021 – 7048. ISSN 1211 – 1244.

DOLEJŠÍ, Mojmir. *K otázkám psychologie mentální retardace*. Praha: Avicenum, 1973.

ISBN 08-051-73.

FRODE, Marie. *Rezidenční péče*, 3/2014. Praha: Marcom, 2014. ISSN 1801-8718.

MAŇÁK, Josef, Vlastimil ŠVEC a Štefan ŠVEC. (ed). *Slovník pedagogické metodologie*.

Brno: Paido, 2005. ISBN 80-7315-102-2.

MATOUŠEK, O., J. KOLÁČKOVÁ a P. KODYMOVÁ. (ed). *Sociální práce v praxi*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-002-X.

MATOUŠEK, O. a kol. *Sociální práce*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978- 80-262-0366-7.

MATOUŠEK, O. a kol. *Sociální služby*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-310-9.

MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1362-4.

MUSIL, Libor. *Sociální práce*. 1/2007. Praha: Asociace vzdělavatelů v sociální práci, 2007. ISSN 1213-6204.

SOLOVSKÁ, V a kol. *Rozvoj dovedností dospělých lidí s mentálním postižením*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978- 80- 262-0369-8.

ŠVARCOVÁ, Iva. *Mentální retardace*. 3.vyd. Praha:Portál, 2006. ISBN 80-7367-060-7.

ŠVAŘÍČEK, Roman, Klára ŠEĐOVÁ a kol. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha:Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.

ŠVEC, Štefan a kol. *Metodologie věd o výchově*. Brno: Paido, 2009. ISBN 978-80-7315-192-8.

PIPEKOVÁ, J a kol. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. Brno: Paido, 1998.

ISBN 80-85931-65-6.

PIPEKOVÁ, Jarmila (ed) 2. Vyd. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. Brno: Paido, 2006.

ISBN 80-7315120-0.

ÚLEHLA, Ivan. *Umění pomáhat*. 2.vyd.Praha: Slon, 2005. ISBN 80- 86429-36-9.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

CHB Chráněné bydlení

VIZ Od slova vidět – odkaz na jinou stránku

ATD A tak dále

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obr. č. 1: Výpočet IQ.....	s. 21
Obr. č. 2: Abraham Maslow – pyramida potřeb.....	s. 26

SEZNAM TABULEK

Tab. č. 1. Klasifikace IQ podle Wechslera.....s. 22
Tab. č. 2. Respondentis. 31
Tab. č. 3. Kategorie, kódy a čísla kódů.....s. 32-33

SEZNAM PŘÍLOH

- PŘÍLOHA P I: Záznamový list
- PŘÍLOHA P II: Seznam tazatelských otázek
- PŘÍLOHA P III: Rozhovory s pracovníky CHB

PŘÍLOHA P I: ZÁZNAMOVÝ LIST

Respondent:

Věk:

Rozhovor byl uskutečněn dne.....v prostorách bydliště tazatelky výzkumného šetření.

Zkratky:

R: respondent

T: tazatelka

T: Z jakého důvodu jste si vybral tuto práci a co Vás k této práci vedlo?

R:

T: Jakou pracovní činnost jste vykonával, před tím než jste nastoupil do sociálních služeb chráněné bydlení?

R:

T:.. Kolik je Vám let a jak dlouho tuto práci vykonáváte?

R:

T: Naplňuje Vás tato práce a v čem, a jste spokojený v práci?

R

T: Co byste změnili, nebo nezměnili a z jakého důvodu?

R:

T: Myslíte si, že týmová práce v sociálních službách je důležitá?

R:

T: Jaké je vaše nejvyšší dosažené vzdělání a myslíte si, že v této oblasti je důležité vysokoškolské vzdělání a proč?

R:

T: Myslíte si, že vzdělávání v rámci zákona o sociálních službách 24hod/rok je na místě a dostačující?

R

T: Myslíte si, že je důležité v této sociální službě další vzdělávání a z jakého důvodu?

R

T: Myslíte si, že postupem času se sociální služby změnila a v čem?

R

T: Myslíte si, že je na vašem pracovišti dobrá atmosféra?

R:

T: Víte jak předcházet syndromu vyhoření a jak předcházíte vy syndromu vyhoření?

R:

T: Myslíte si, že sociální služba – chráněné bydlení je pro klienty a pro společnost dobrá a z jakého důvodu?

T: Myslíte si, že sociální služba chráněné bydlení vede klienty k seberealizaci?

R:

T: Myslíte si, že osobám s mentálním postižením dělá problémy se začlenit – integrovat do společnosti? A v čem si myslíte, že mají největší problémy?

R:

T: Myslíte si, že je práce pro osoby s mentálním postižením důležitá a proč?

R:

T: Co se Vám na práci líbí a co Vám vadí?

R:

PŘÍLOHA P II: SEZNAM TAZATELSKÝCH OTÁZEK

1. Z jakého důvodu jste si vybral tuto práci a co Vás k této práci vedlo?
2. Jakou pracovní činnost jste vykonával, před tím než jste nastoupil do sociálních služeb chráněné bydlení?
3. Kolik je Vám let a jak dlouho tuto práci vykonáváte?
4. Naplňuje Vás tato práce a v čem, a jste spokojený v práci?
5. Co byste změnili, nebo nezměnili a z jakého důvodu?
6. Myslíte si, že týmová práce v sociálních službách je důležitá?
7. Jaké je vaše nejvyšší dosažené vzdělání a myslíte si, že v této oblasti je důležité vysokoškolské vzdělání a proč?
8. Myslíte si, že vzdělávání v rámci zákona o sociálních službách 24hod/rok je na místě a dostačující?
9. Myslíte si, že je důležité v této sociální službě další vzdělávání a z jakého důvodu?
10. Myslíte si, že postupem času se sociální služby změnilly a v čem?
11. Myslíte si, že je na vašem pracovišti dobrá atmosféra?
12. Víte jak předcházet syndromu vyhoření a jak předcházíte vy syndromu vyhoření?
13. Myslíte si, že sociální služba – chráněné bydlení je pro klienty a pro společnost
14. dobrá a z jakého důvodu?
15. Myslíte si, že sociální služba chráněné bydlení vede klienty k seberealizaci?
16. Myslíte si, že osobám s mentálním postižením dělá problémy se začlenit – integrovat do společnosti? A v čem si myslíte, že mají největší problémy?
17. Myslíte si, že je práce pro osoby s mentálním postižením důležitá a proč?
18. Co se Vám na práci líbí a co Vám vadí?

PŘÍLOHA P III: Rozhovory s pracovníky CHB.

Rozhovor č.1 – respondent M.

T: z jakého důvodu jste si vybral tuto práci a co Vás k této práci vedlo?

R: *Tuto práci jsem si úplně tak nevybral sám, dostal jsem nabídku zkusit změnit pracovní místo v rámci jedné organizace, pro kterou jsem již pracoval. Zkusil jsem tedy pohovor a vše dopadlo dobře. Přesto, že je tato práce náročná, nelituji toho a je pro mě neustálou výzvou. Líbí se mi, že se nejedná pouze o nějaké volnočasové aktivity, ale člověk zde řeší každý den s klienty větší či menší problémy a odvádí opravdovou sociální práci.*

T: Jakou pracovní činnost jste vykonával, před tím než jste nastoupil do sociálních služeb – Chráněné bydlení.

R: *Mezi střední školou a výškou jsem byl nějaký čas zaměstnán ve výrobě součástek do aut a později jsem pracoval u stavebních zámečníků, kde jsem brigádníčil celé léta vysoké. Mohli jsme si ve škole skládat rozvrh, tak sem byl někdy častěji v práci než ve škole. Po vysoké jsem byl přijat do Naděje na pobočku do Vizovic do nízko-prahového zařízení pro děti a mládež a z tama přešel na CHB.*

T: Kolik je Vám let a jak dlouho tuto práci v sociálních službách na CHB vykonáváte?

R: *Je mě 27 let, tuto práci vykonávám druhým rokem. Hodně to utíká a vůbec mě nepřijde, že už sem tady přes rok a něco.*

T: Naplňuje Vás tato práce a v čem, jste spokojen v práci?

R: *Práce mě určitě naplňuje, přesto, že je někdy hodně psychicky a časově náročná. V minulém zaměstnání jsem pracoval s mládeží a bylo to fajn, jenže to byla práce zaměřená spíše volnočasově než sociálně. Neříkám, že vždy, u některých klientů musel pracovník řešit hodně nemilé situace v jeho životě. Ta složka opravdové sociální práce mě tam zkrátka někdy chyběla. V současném zaměstnání tady na CHB jde o trošku více profesionální a komplexnější sociální práci a kor na našich jednočlenných směnách si musí umět člověk poradit sám s náladami klientů i situacemi, které přináší každodenní soužití klientů na CHB.*

T: Co byste změnili, nebo nezměnili a z jakého důvodu?

R: *Pracuji zde poměrně hodně krátce na to, abych mohl objektivně posoudit, co by se mělo, či nemělo změnit. V současné době mě napadá snad jen to, že by byl vhodný záskok za dovolené, nemoci a podobně, jako dříve, aby to nemuseli nadpracovávat druzí, jelikož pak mají mnoho směn a člověk si téměř neodpočine. Beru to i jako jedinou možnost prevence syndromu vyhoření.*

T: Myslíte si, že týmová práce v sociálních službách je důležitá?

R: *určitě ano, každý pracovník se na problém klienta dívá svým subjektivním pohledem, větší objektivity se však získá, když může vyslechnout pracovník i jiné názory pracovníků. Také je zde důležité to umět si přiznat, že si zkrátka s určitou situací nevím rady a můžu požádat zkušenější kolegy o jejich názor.*

T: Jaké je vaše nejvyšší dosažené vzdělání a myslíte si, že v této oblasti je důležité vysokoškolské vzdělání a proč?

R: *Nejvyšší je vysokoškolské. Myslím si, že Vysoká škola určitě nějakým způsobem formuje a připravuje budoucí pracovníky na zaměstnání, ale větší váhu přikládám samotné praxi, která je nenahraditelná. Ono to ani není možné, aby nějaká školní teorie obsáhla celou problematiku celé sociální sféry a oblasti budoucí působnosti absolventů. Osobně pro mě začala skoro úplně nová škola teprve s nástupem do sociálně zaměřené práce. Osobně si však myslím, že i sociálním pracovníkem se člověk rodí a nemůže z něj sociálního pracovníka udělat jen nějaké studium. Člověk musí mít od malička vztah k lidem, být tak trochu filantrop a mít trochu jiné životní hodnoty než drtivá část dnešní společnosti. Myslím si, že v současné době spějeme k tomu, že v budoucnu budou sociální služby obsazeny titulovanými lidmi, ale možná zde bude chybět určitá dávka lidskosti.*

T: Myslíte si, že vzdělávání v rámci zákona o sociálních službách 24hod/rok je na místě a dostačující?

R: *Já myslím, že ano. Školení je po všelijakých školách jen další teorie, i když již trochu více odborněji zaměřená a proložená praxí, ale opravdové školení probíhá v této práci každý den. Záleží už na člověku, jak s těmito zkušenostmi naloží.*

T: Myslíte si, že je důležité v této sociální službě další vzdělávání a z jakého důvodu?

R: *Myslím si, že by mělo být spíše volbou jednotlivce, zda ho potřebuje nebo ne. Ono celkově zákony nikdy moc neulehčovaly žádnou oblast lidského života a v sociální oblasti to platí nadvakrát.*

T: Myslíte si, že postupem času se sociální služby změnila a v čem?

R: *Osobně nepracuji v sociálních službách tak dlouho, abych mohl nějak výrazně posuzovat. Z konzultací se zkušenějšími pracovníky jsem však nabyl dojmu, že dříve šlo v této oblasti především o lidi, pro které tyto služby vznikly, dnes je to mnohdy o tom, aby byly tabulky a čísla v pořádku. Zažil jsem to v předchozím zaměstnání, kdy jsem namísto přirozenější hry s dětmi vyplňoval nesmyslné formuláře, kterým mnohdy nemohly ani rozumět. Papírově vše bylo v pořádku, ale na hraní už bylo méně času. Každopádně takhle je to již ve všech oblastech života a nenaděláme s tím bohužel nic.*

T: Myslíte si, že je na vašem pracovišti dobrá atmosféra?

R: *Osobně to vnímám velmi dobře a vážím si toho, v jakém kolektivu pracuji. Dobrá práce je vám k ničemu, pokud ji neděláte s dobrými lidmi. Zatím jsem měl v životě štěstí na dobré pracovní kolektivy a vážím si toho, jelikož vím, že v mnoha případech tomu tak nemusí být.*

T: Víte jak předcházet syndromu vyhoření a jak předcházíte vy syndromu vyhoření?

R: *Myslím si, že hlavní prevencí syndromu vyhoření v naší službě je dostatek volna, aby mohl člověk mentálně relaxovat. Hodiny navíc dlouhodobě v naší službě mohou být hlavní*

příčinou vyhoření pracovníků. Pokud má člověk dostatek volna, pak už je jedno co člověk dělá. Každý se uvolní při něčem jiném. U mě je to především jakákoliv manuální práce venku, u které se pořádně zapotím a člověk se nadře tak, že vypne mozek, procházky přírodou, chov papoušků, kontakt s rodinou, přáteli, sport, zajít si na pivko a mnoho dalšího. Také je velmi důležité držet si správný a přirozený odstup, chránit si soukromý život, klientům musí být jasné, že jsem pracovník a oni klienti a nejsme kamarádi. Tak začíná téměř většina syndromů vyhoření, i když pomalu. To však neznamená, že se ke klientům nemůžu chovat přátelsky a s porozuměním, jen musí být dány hranice.

T: Myslíte si, že sociální služba chráněné bydlení je pro klienty a pro společnost dobrá a z jakého důvodu?

R: *Určitě je tato služba pro klienty i společnost dobrá. Pro společnost je dobrá v tom, že řeší problém, co by bylo s těmito lidmi, pokud by služba neexistovala. Pro samotné klienty má však význam hlubší. Myslím si, že je posouvá dále v životě a zároveň jim poskytuje zázemí a odrazový můstek pro tento růst. Osobně sem velmi rád, že tyto služby vznikly a ukázalo se, že měly pro koho.*

T: Myslíte si, že sociální služba CHB vede klienty k seberealizaci?

R: *Určitě by tyto služby měly vést k seberealizaci klientů. Záleží však na zaměstnancích a jejich postoji, zda někoho chtějí opravdu někam posunout a berou to za všeobecný cíl. Každopádně by chtěli chtít posun klienti a někomu stačí i malé pro ostatní téměř neviditelné krůčky. Měla by se tedy respektovat i individualita klienta a ne všechny obecně kamsi posouvat.*

T: Myslíte si, že osobám s mentálním postižením dělá problémy se začlenit, integrovat do společnosti? A v čem si myslíte, že mají největší problémy?

R: *Záleží asi na stupni postižení. Klientům z našeho CHB to problém asi nedělá, nebo se mě to alespoň zdá. Většina z nich jsou extroverti a umí navázat kontakt s jinými osobami. Jediný problém vidím v tom, že mnoho z nich nedokáže dlouhodoběji plánovat, což znesnadňuje jejich úplné začlenění do běžného života. Plánování se totiž týká veškeré úkony pro přežití, plánování potravin, financí apod. To že jsou zneužitelní je naprosto bez debat.*

Rozhovor č.2 – respondent U.

T: Z jakého důvodu jste si vybrala tuto práci a co Vás k této práci vedlo?

R: *Vedl k tomu dlouhý proces dozrávání nápadu. Cesta vedla přes amatérské experimentální divadlo a divadelní workshopy, které jsme onehdy tvořili. Ukázalo se, že naše postupy jsou na pokraji divadla a terapie. Teprve o mnoho let později se zrodila myšlenka studovat sociální pedagogiku a pracovat v pomáhající profesi. Během praxe se třídil můj zájem o konkrétní cílovou skupinu a konkrétní pracovní pozici.*

T: Jakou pracovní činnost jste vykonávala před tím, než jste nastoupila do sociální služby, chráněné bydlení?

R: *Nejdříve jsem pracovala v azylovém zařízení pro muže bez přístřeší. Tady jsem se naučila neočekávat výsledky dle svých představ. Pak jsem chvíli pracovala se seniory, ale zjistila jsem, že moje dynamika nesedí ke způsobu práce, který je zde potřeba.*

T: Kolik je Vám let a jak dlouho tuto práci vykonáváte?

R: *Je mi 52let a v sociálních službách pracuji 6let, z toho v naší organizaci 4roky.*

T: Naplňuje Vás tato práce a jste v ní spokojena?

R: *Nejvíce je super, když se něco podaří, když někdo z klientů udělá pokrok, nebo zvládne nějakou komplikaci. Někdy to chce trpělivost, když se zrovna nedaří. Líbí se mi, že tady nikdy nejsou dva dny stejné. Těší mě pokaždé, když můžu být někomu oporou nebo pomoci, využít svoje zkušenosti a poradit. Snažím se přemýšlet o tom, jak se to dá dělat ještě lépe.*

T: Co byste na službě CHB změnily a nezměnily a z jakého důvodu?

R: *Vždy se to dá dělat ještě lépe. Bedlivě sleduji, kde se dá, nové postupy a přístupy. Jako metodik se je pokouším přenášet do našeho každodenního snažení. Změny zavádět je těžké. někdy naráží na zeď nepochopení či nechuti. Věta:., Vždycky jsme to dělali tak... "je strašák, kterého se obávám. Hledám způsoby jak nejlépe podpořit klienty v jejich samostatnosti.*

T: Myslíte si, že týmová práce v sociálních službách je důležitá a proč ?

R: *Je nutná. Týmová práce je vždy silnější než snažení jednotlivců. Naši klienti mají často problémy s pochopením jednotlivých věcí, a pokud každý pracovník říká něco jiného, upadají do zmatku. Myslím si, že stejně důležitá je i spolupráce s jinými zařízeními, mezioborová spolupráce (s úředníky, lékaři..)*

T: jaké je vaše nejvyšší dosažené vzdělání a myslíte si, že v této oblasti je důležité vysokoškolské vzdělání a proč?

R: *Jsem magistr sociální pedagogiky. Myslím, že vzdělání je zde důležité a důležitá je i praxe. Ale to, co považuji za nejdůležitější, je cit pro tuto práci a moudrost, nelpění na svých postupech, ješitnostech, nevnášení svých problémů...no prostě zralá a empatická osobnost.*

T: Myslíte si, že vzdělávání v rámci zákona o sociálních službách 24hod/rok je na místě a dostačující?

R:: *Jsem přesvědčena, že obnovování vědomostí a dovedností by bylo užitečné i pro více profesí např. učitelé, lékaři. Někteří pracovníci to dělají nezávisle na zákonech, protože chtějí. A ti, kterým je to jedno, si odsedí svých 24hodin za rok a vědění se jich nedotkne.*

T: Myslíte si, že postupem času se sociální služby změnila a v čem?

R: *Změnily se předpisy, ale co je důležitější pomalu se mění i názor společnosti na téma užitečnosti sociálních služeb, prevence. I když ...bylo by moc naivní myslet si, že už je vše v pořádku. Jiná věc, že naši zákonodárci jsou občas tak kreativní, že ani nepotřebují slyšet názor odborníků z daného odvětví. Vymyslí pak něco, s čím si v praxi, jen těžko poradíme.*

T: Myslíte si, že je na vašem pracovišti dobrá atmosféra?

R: *Cítím se tady moc dobře. Spolupráce s kolegy se mi líbí a líbí se mi i přístup nadřízených. Samozřejmě, že se občas vyskytnou problémy či nedorozumění, ale ty se pak snažíme vyřešit.*

T: Víte jak předcházet syndromu vyhoření a jak předcházíte vy syndromu vyhoření?

R: *OO, mám na to svoje způsoby. Mám také svoje lidi, kteří mi slíbili, že mi po pravdě řeknou, že už je něco špatně. To kdybych na tom byla až tak, že už to nepoznám.*

T: Myslíte si, že sociální služba chráněné bydlení vede klienty k seberealizaci?

R: *Pro osoby s mentálním postižením je chráněné bydlení jedním z nejlepších způsobů bydlení. Většina z nich potřebuje oporu a nezvládli by bydlet úplně sami. Mnozí bydlí v rodině, nikdy se neosamostatní a to je stav nepřírozený. Často to také vede ke konfliktům. Ubírá jim to na samostatnosti a sebeúctě. Stále se za ně někdo rozhoduje . v chráněném bydlení se mnozí naučí zvládat spoustu věcí o kterých by rodiče nepředpokládali, že by to bylo možné. Jiné téma jsou ústavy...*

T: Myslíte si, že sociální služba chráněné bydlení vede klienty k seberealizaci?

R: *No, mělo by to tak být. Někdy se ale stává, že pracovníci či opatrovníci klientům pomáhají až příliš a kdo by toho nevyužil*

T: Myslíte si, že osobám s mentálním postižením dělá problémy se začlenit, integrovat do společnosti? A v čem si myslíte, že mají největší problémy?

R: *Stále ještě existuje mnoho předsudků. Okolí často reaguje nepřiměřeně. Je to většinou strach a málo informací. Důležitá je tedy informovanost veřejnosti. Osoby s mentálním postižením mají specifické reakce- způsob mluvení, objímání,...a to často způsobí v okolí rozpaky. Proto je také dobré vzdělávat klienty. Připravit programy například – zásady společenského chování, hygiena, finanční gramotnost.....*

T: Myslíte si, že je práce pro osoby s mentálním postižením důležitá a proč?

R: *Ano, je. Jak pro nás ostatní. Seberealizace, sebehodnocení, ale i peníze.*

T: Co se ti na práci líbí a co ti vadí?

R: *Mám tu práci ráda, i když někdy jdu domů s plnou hlavou starostí a vím, že je musím vypustit a nejde to vždy snadno. Je tady, ale i mnoho radosti a to mi dodává sílu do dalších dnů.*

Rozhovory s pracovníky chráněného bydlení

Rozhovor č.3 – respondent H.

T: Z jakého důvodu jste si vybrala tuto práci a co Vás k této práci vedlo?

R: *Během studií sociálního oboru mě zajímala práce se seniory, se sociálně vyloučenými a mentálně postiženými. Docházela jsem jako dobrovolník do jiné služby, kde mě tato práce natolik zaujala, že jsem si do této organizace zanesla životopis.*

T: Jakou pracovní činnost jste vykonávala před tím, než jste nastoupila do sociálních služeb – chráněné bydlení?

R: *Pracovala jsem dva roky jako sociální pracovník s osobami bez přístřeší v nízkoprahovém denním centru.*

T: Kolik je Vám let a jak dlouho tuto práci v CHB vykonáváte?

R: *Je mi 26let a v této sociální službě pracuji jeden rok.*

T: Naplňuje Vás tato práce a v čem, jste spokojena v práci?

R: *Pokud to zohledním ze dvou stran, tak v oblasti profesní, vnímám tuto práci jako přínosnou, získávám zkušenosti praxí, zvyšuji si tím své sociální kompetence pracovníka. Z pohledu osobního vidím pozitivum v tom, že více se zaměřuji na svou osobnost, sebepoznání a sebereflexi.*

T: Co byste v dané sociální službě změnily, nebo nezměnily a z jakého důvodu?

R: *Přivítala bych změnu ve směnách, naplánované směny kvůli IP, mnohdy není tolik času se důkladně tomu věnovat, když na směně je jeden pracovník a v daný moment se řeší často aktuální situace apod. Přispělo by to k většímu rozvoji IP s klientem.*

T: Myslíte si, že týmová práce v sociálních službách je důležitá a proč?

R: *Pracujeme samostatně na směnách a je důležité si předávat písemně a ústně informace, tak aby měl přístup pracovníků návaznost. Důležitá je jednotnost kolektivu a týmová spolupráce. Důležitou jsou také dobré mezilidské vztahy na pracovišti, které mohou ovlivňovat klima zařízení a odrážet se to může i na klientech a jejich chování.*

T: Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání a myslíte si, že v této oblasti je důležité vysokoškolské vzdělání a proč?

R: *Vystudovala jsem vyšší odbornou sociální a nyní dálkově studuji bakalářský program. Odborné vzdělání přináší širší teoretickou základnu a proto nemusí tolik pracovníka překvapit různé situace, než ten který to nezná teoreticky a ani prakticky. Jsem toho názoru, že celoživotní vzdělávání je důležitější a záleží na lidském faktoru pokud jej práce baví a naplňuje, proto nemusí mít speciální vzdělávání. Znáám lidi, kteří mají vystudovanou sociální práci, ale práce s klienty je příliš nezajímá a naopak lidi s kurzem pracovníka v sociálních službách, kteří tíhnou pracovat s klienty.*

T: *Myslíte si, že vzdělávání v rámci zákona o sociálních službách 24hod/rok je na místě a dostačující?*

R: *Prostřednictvím školení si pracovníci vyměňují své zkušenosti a mluví o tom s lektorem, což tento přístup je sám svým způsobem obohacuje, i když na školeních se často setkávají pracovníci z různých organizací a stává se, že část věnovaná našemu tématu je velmi zúžená. Myslím si, že vhodnější jsou kurzy se speciálním zaměřením na cílovou skupinu a případně zařízení. Pokud jsou zajištěny kvalitní školení, které zajímají pracovníka v pracovní oblasti se kterou se setkává, tak to může být dostačující. Jako pozitivum vnímám kladný přístup zaměstnavatele k dalšímu vzdělávání pracovníků – umožnění volna v době školy a taky zřízení knihovny s odbornou literaturou.*

T: *Myslíte si, že je důležité v této sociální službě další vzdělávání a z jakého důvodu?*

R: *Určitě pravidelné speciální školení, supervize, nebo individuální supervize a práce se svou osobností a vlastnostmi pracovníka. Určitě by to mělo vycházet od samotného pracovníka se chtít vzdělávat dál, jak literaturou, sezením na témata, setkávání skupin a také škola. Vzdělávat by se měl člověk v oboru kvůli pracovní výkonnosti, spokojenosti a kladným přístupem ke klientům, a taky proto že s profesním ustrnutím přicházejí rizika syndromu vyhoření.*

T: *Myslíte si, že postupem času se sociální služby změnila a v čem?*

R: *Vzhledem k tomu, že pracuji v sociální sféře jen tři roky můžu posoudit, že je kladen důraz na standardy kvality, metodiku a nové metody ke klientům. Určitě je to pozitivum, tak aby byly zajištěné lidské podmínky, důstojné zacházení s klienty a organizace se zaměřují na inovace. Úskalí nastává však v administrativním zatížení pracovníků, pokud jim nejsou nastaveny podmínky a prostor k plnění a zapisování ukazatelů. Pracovníci si mohou stěžovat, že je méně času na přímou práci, záleží však i na zaměstnavateli. Ale přináší to i*

pozitiva, pracovníci mají přehled o činnostech, aktuálním stavu klienta a s dokumenty mohou pracovat efektivně, například s IP.

T: Myslíte si, že je na Vašem pracovišti dobrá atmosféra?

R: *Jako pracovní kolektiv se mi velmi líbí, každý má jinou osobnost a ta různorodost je v práci potřebná pro klienty. Společně hovoříme na předávání směn, na poradách o svých přístupech a předáváme si zpětné vazby a zkušenosti. Jako pracovní tým jsme uceleni bez žádných problémů.*

T: Víte jak předcházet syndromu vyhoření a jak předcházíte syndromu vyhoření vy?

R: *Svým způsobem si nastavit osobní hranice, tak abych nepřemýšlela doma před spaním nad klienty a tím budu více psychicky vyčerpaná a s menší chutí do práce. Určitá nadměrná angažovanost, nebo naopak přílišná rigidita je nežádoucí. Proto se snažím při předávání směny si vše říci s kolegou a funguje to pro mě jako duševní hygiena s odchodem z práce už dál myslím na své osobní záležitosti.*

T: Myslíte si, že sociální služba chráněné bydlení je pro klienty a pro společnost dobrá a z jakého důvodu?

R: *Pro klienty má velký význam v socializaci, jednak získáváním sociálního učení a také dovedností potřebné pro jejich rozvoj. Služba chráněného bydlení je postavena na komunitním soužitím malé skupiny a pracovníci se věnují individuálně potřebám klientů, podle jejich specifických potřeb, tak aby přebírali zodpovědnost, získávali dovednosti a zkušenosti a následně podle možností mohli žít v samostatných domácnostech s případnou asistencí. Služba má velký přínos pro klienty, pro společnost může ze širšího hlediska působit jako prostředník jak se ve společnosti chovat, jak si najít místo a uplatnit se na trhu práce. Prostřednictvím veřejných akcí a osvětě o postižení, například i dny otevřených dveří, přiblížit společnosti význam CHB odbourávat názory, že klienti s mentálním postižením mohou žít v běžné zástavbě bez izolace.*

T: Myslíte si, že sociální služba chráněného bydlení vede klienty k seberealizaci?

R: *Míra seberealizace závisí na typu a hloubce postižení, od toho se odvíjí vyšší stupně potřeb klienta a nastává práce s klíčovým pracovníkem tyto potřeby rozpoznat, zmapovat, podporovat a rozvíjet. Pokud dochází ke správnému vyjasnění cílů klienta a jeho přání zdokonaluje se klient v oblasti, kterou si vytyčil. Seberealizace je také ovlivněna mírou zkušeností, zklamáním nebo naopak pozitivní motivací která působí jako hnací síla.*

R: Myslíte si, že osobám s mentálním postižením dělá problémy se začlenit – integrovat do společnosti a v čem si myslíte, že mají největší problémy?

T: *Potíže nastávají v komunikačních dovednostech, ve zvnitřněném chování, emoční nestálostí. Samozřejmě že jsou ohroženou skupinou v oblasti zneužití, hlavně pokud neznají nebezpečí a důsledky zneužití. Zkušenosti z těchto oblastí mohou mít špatný dopad. Dalším problémem je jejich vize budoucnosti, jsou zaměřeni na tady a teď, schopnost plánovat a myslet do budoucna je omezenější, proto je potřeba se na to zaměřovat, to se týká hlavně peněz, nákup oblečení, potravin. Schopnost adaptace na změny je taky nižší, ostatní lidé se přizpůsobí podmínkám, klienti to nesou těžce.*

T: Myslíte si, že práce pro osoby s mentálním postižením je důležitá a proč?

R: *Asi v tom, že je potřebné nevnímat klienta- postiženého jako závislou osobu, ale poskytnout a umožnit jim vlastní zkušenost, uplatnit sám sebe a žít kvalitní život. Naopak zanedbáváním péče dochází k úpadku osobnosti a celkových dovedností, což není prospěšné pro žádného člověka, nenechat ho na pozici závislého a udržovat ho v tomto statusu. Posilováním vlastních hodnot a dovedností vede k pozitivnímu náhledu na sebe a motivuje to klienta.*

T: Co se ti na práci líbí a co se ti nelíbí?

R: *Líbí se mi, že práce není jednotvárná, a pořád se něco děje. Nelíbí se mi naopak konflikty mezi klienty.*

Rozhovory s pracovníky CHB.

Rozhovor č.4 – respondent V.

T: Z jakého důvodu jste si vybrala tuto práci a co Vás k této práci vedlo?

R: *Tuto práci jsem si vybrala, protože jsem v minulém zaměstnání dostala výpověď a vždy mě bavilo pracovat s lidmi a tak jsem zkusila se přihlásit na výběrové řízení a tak se mi podařilo pracovat v nejmenovaném chráněném bydlení.*

T: Jakou pracovní činnost jste vykonávala před tím než jste nastoupila do sociálních služeb .-chráněné bydlení?

R: *Pracovala jsem jako učitelka v mateřské škole 18let. Nikdy bych z této profese neodešla, ale jelikož manžel přišel o práci a nám v té době zkrátily pracovní úvazky nebyly jsme schopni finančně vyjít, začala jsem se zajímat o jinou práci. Jelikož mám ekonomické vzdělání byla jsem přijata jako likvidátor v pojišťovně. Sice i v této profesi to byla práce s lidmi, ale bylo zde spousta i administrativní práce, která mě nebavila. Během tohoto působení jsem se přihlásila na konkurz do dětského domova, kam jsem mohla nastoupit, ale můj manžel byl proti. Tak až po propuštění z pojišťovny vzhledem k centralizaci jsem se vrátila k tomu, co jsem vždy chtěla dělat.*

T: Kolik je Vám let a jak dlouho tuto práci vykonáváte?

R: *Je mi 58let a tuto práci dělám 9let.*

T: Naplňuje Vás tato práce a jste v ní spokojena?

R: *Tato práce mě naplňuje a v současné době jsem spokojena s kolektivem.*

T: Co byste na službě CHB změnily a nezměnily a z jakého důvodu?

R: *Úpravou zákona začali uživatelé stále mluvit o svých právech, ale často zapomínají na své povinnosti.*

T: Myslíte si, že týmová práce v sociálních službách je důležitá a proč?

R: *Týmová práce je zde velmi důležitá, proto zdůrazňuji, že jsem velmi ráda, že konečně jsme takový kolektiv, kde si můžeme vzájemně důvěřovat a probírat všechny problémy, které se naskytanou. I když jsme v různých věkových kategoriích, ale ani to není na překážku.*

T: Jaké je vaše nejvyšší dosažené vzdělání a myslíte si, že v této oblasti je důležité vysokoškolské vzdělání a proč?

R: *Absolvovala jsem střední ekonomickou a střední pedagogickou školu a myslím si, že vysokoškolské vzdělání na chráněném bydlení není potřeba, protože je zde důležité naučit klienty, aby byli schopni se realizovat v běžném životě, a to stačí životní zkušenosti. odborné znalosti lze získat v literatuře, která je již celkem dostupná, nebo kvalitními školeními.*

T: *Myslíte si, že vzdělávání v rámci zákona o sociálních službách 24hod/rok je na místě a dostačující?*

R: *Myslím, že ano, ale školení bývá mnohdy na hrozné úrovni a nic se na nich nedovíme.*

T: *Myslíte si, že je důležité v této sociální službě další vzdělávání a z jakého důvodu?*

R: *Určitě, protože jsou stále nějaké změny – momentálně občanský zákoník a podobně.*

T: *Myslíte si, že postupem času se sociální služby změnila a v čem?*

R: *Určitě, během mé devítileté praxe se změnili. Největší zlom nastal vydáním zákona 108/2006 sb. Začalo se individuálně plánovat, klienti mají větší práva. Zajišťujeme jim třeba pomoc při hledání nabídek na trhu práce, doprovod na úřad práce. Jsou motivováni k tomu, aby se aktivně zapojovali.*

T: *Myslíte si, že je na vašem pracovišti dobrá atmosféra?*

R: *Mezi pracovníky je dobrá atmosféra.*

T: *Víte jak předcházet syndromu vyhoření a jak předcházíte vy syndromu vyhoření?*

R: *Jak předcházet syndromu vyhoření vím, ale mnohdy je to nerealizovatelné. Služby jsou velmi náročné. Na jednoho pracovníka 12mentálně postižených klientů je hodně. Navíc mezi klienty často vznikají hádky a někdy i fyzické napadení. Čím dál častěji se velmi nevhodně chovají i k pracovníkům. Vzhledem k nepravidelným službám je velmi těžko si plánovat volnočasové aktivity.*

T: *Myslíte si, že sociální služba chráněné bydlení je pro klienty a pro společnost dobrá a z jakého důvodu?*

R: *Služba chráněného bydlení je pro klienty velmi dobrá. Tyto možnosti by nikde v ústavu neměli jako tady. Umožňuje jim žít co nejběžnějším svobodným a zodpovědným způsobem života v přirozeném prostředí. Má to ale i své nástrahy v tom, že tito mentálně postižení lidé, kteří žijí na našem chráněném bydlení jsou většinou svéprávní a tak mnohdy jsou*

zkoušení nástrahami dnešní doby – uzavírání smluv s mobilními operátory, nabídky půjček a tak dále.

T: Myslíte si, že sociální služba chráněné bydlení vede klienty k seberealizaci?

R: *To si myslím, že ano.*

T: Myslíte si, že osobám s mentálním postižením dělá problémy se začlenit, integrovat do společnosti? A v čem si myslíte, že mají největší problémy?

R: *Určitě to bez problému není. Jak už jsem o tom hovořila, nedokážou vyhodnotit mnohdy danou situaci a naletí na mnohé nástrahy, kterých tato doba přinesla.*

T: Myslíte si, že je práce pro osoby s mentálním postižením důležitá a proč?

R: *Práce pro lidi s mentálním postižením je velmi důležitá, protože tito lidé se velmi často ocitli v nepříznivé sociální situaci, nemají schopnost získat samostatné bydlení, sníženou schopnost postarat se o sebe a nemají dostatek společenských kontaktů a vztahů. Velkým problémem je schopnost hospodařit s finančními prostředky.*

T: Co se ti na práci líbí a co ti vadí?

R: *Těší mě, když vidím, že jsme dosáhli nějakých úspěchů- nakupování, vaření, zájem sehnat si práci a zapojovat se více do činností, volnočasových aktivit. Vadí mi stále více administrativy, kterou zbytečně strávím čas, který bych mohla věnovat klientům.*

Rozhovory s pracovníky CHB.

Rozhovor č.5 – respondent L.

T: Z jakého důvodu jste si vybrala tuto práci a co Vás k této práci vedlo?

R: *Napřed jsem si udělala kurz pro pracovníky v sociálních službách, mě to zaujalo, byla jsem po mateřské dovolené, neměla jsem práci, tak jsem si udělala tento kurz a tady byla přihlášená moje dcera, ale která nakonec dostala jiné místo a mě napadlo se přihlásit a byla jsem vybraná, tato práce mě zaujala a že je to organizace křesťanská.*

T: Jakou pracovní činnost jste vykonávala před tím než jste nastoupila do sociálních služeb .-chráněné bydlení?

R: *Tak já jsem napřed pracovala v čokoládovnách, kde jsem byla vyučena, vlastně po mateřské dovolené jsem si udělala tento kurz, ale předtím než jsem nastoupila, tak jsem se starala o dvě staré, nemocné osoby, tím mě to vlastně trošku motivovalo tady k této práci.*

T: Kolik je Vám let a jak dlouho tuto práci vykonáváte?

R: *No, už je mi 53let a vykonávám tuto práci devátým rokem.*

T: Naplňuje Vás tato práce a jste v ní spokojena?

R: *No samozřejmě naplňuje, ale některá služba je úplně...s radostí jdete domů, s klientem je to v pohodě a z toho někdy prostě i počasím, výkyvy nálad, je to náročná práce, takže to člověka někdy vycucává, ale musí to člověk zase překlenout a zvládnout, líbí se mi to že mi důvěřují, chtějí něco poradit, svěří se co je tíží a tak dále, takže toto mě celkem naplňuje, že jsem pro ně užitečná.*

T: Co byste na službě CHB změnily a nezměnily a z jakého důvodu?

R: *No, teďka bych změnila, aby si klienti v dnešní době uvědomili nejen své práva a povinnosti, ale aby si uvědomili, že mají zodpovědnost za svá jednání atd. někdy se stává, že rádi hází věci na druhé a dost často bych řekla, že jim chybí nějaký řád....to bych asi řekla.*

T: Myslíte si, že týmová práce v sociálních službách je důležitá a proč ?

R: *Týmová práce je v této oblasti v chráněném bydlení velmi důležitá, ohledně předávání informací ze služeb, to je velmi důležité, při nemocech klientů, když jedou na turnaje, na nějaký výlet na návštěvu, k lékařům atd...takže informace jsou velmi důležité v týmové práci.*

T: jaké je vaše nejvyšší dosažené vzdělání a myslíte si, že v této oblasti je důležité vysokoškolské vzdělání a proč?

R: *Tak já jsem pouze vyučená v cukrářství v čokoládovnách, pak jsem si udělala dvouletý katechetický kurz, kde jsem vlastně vyučovala náboženství v jednu dobu, co jste se ptala dále...jó to vysokoškolské vzdělání, já si myslím, že pokud se tato práce dělá srdcem, což při této práci to člověk musí dělat srdcem, to je můj názor, škola nepomůže, pokud má člověk vysokou školu a nemá k tomu cit, tak si myslím, že to není na svém místě, protože musí umět jednat s klientem. Nejdůležitější je praxe a slušnost, ta je víc jak vysoká škola, samozřejmě vysoká škola je důležitá v administrativě, co si myslím, že je.*

T: Myslíte si, že vzdělávání v rámci zákona o sociálních službách 24hod/rok je na místě a dostačující?

R: *No, při té naší směnnosti, si myslím, že 24/rok je dost, pokud si vyberu téma, které mě zajímá, tak bych řekla, že může dělat i více hodin, ale pokud jdete na školení, které musíte udělat, tak to 24hodin jsou muka.*

T: Myslíte si, že je důležité v této sociální službě další vzdělávání a z jakého důvodu?

R: *Pokud se někdo chce vzdělávat, já mu tleskám, ale já už mám věk na to, že už mě škola nebere, takže kdo se chce školit, schvaluji a kdo na to má ať jde, se vzdělávat.*

T: Myslíte si, že postupem času se sociální služby změnila a v čem?

R: *Tak dříve jak jsem nastoupila, tak jsme měli málo administrativy, to jsme zapisovali jen opravdu důležité věci, co se přihodilo s klienty...učili jsme je více do běžného života, je fakt, že jsme měli více času, hráli jsme hry, sportovali, povídali na zahradě u televize. Dnešní služby se hodně změnila, aktivity s klientama...dříve byli klienti v ústavech, takže tam ty možnosti neměly, ale v dnešní době, řekla bych, že naše společnost je hodně hýčká. Mají na všechno nárok a právo. Čeho dost k pracovníkům používají...*

T: Myslíte si, že je na vašem pracovišti dobrá atmosféra?

R: *Jo, ano u nás na pracovišti je velmi dobrá spolupráce a atmosféra.*

T: Víte jak předcházet syndromu vyhoření a jak předcházíte vy syndromu vyhoření?

R: *Já mám celkem dost koníčků, chodím ráda na ryby, rybařím, ruční práce mám ráda, mám čtyři vnoučata, takže to mě hodně zabírá času, to mě tak hodně povzbuzuje při práci, práce v zahradě....*

T: Myslíte si, že sociální služba chráněné bydlení je pro klienty a pro společnost dobrá a z jakého důvodu?

R: *Jo, já si myslím, že chráněné bydlení je pro klienty velmi dobré, vlastně mají tu velmi dobré zázemí a pracovníci se snaží je zapojit do běžného života, aby se co nejlépe osamostatnili, takže sociální služba chráněné bydlení je velmi dobré a pro společnost taky dobré, protože nejsou v ústavech, snažíme se aby se osamostatnili.*

T: Myslíte si, že sociální služba chráněné bydlení vede klienty k seberealizaci?

R: *No, sociální služba chráněné bydlení snaží se zdokonalovat ty naše klienty, snažíme se vypíchnout co který je na něco šikovný, některý umí dobře počítat, některý je šikovný na hbitost prstů atd...snažíme se, aby se to uplatnilo a vedeme je k samostatnosti. Někteří mají o učení zájem, tak, ale musíme jim to připomínat, určité věci, protože na to rádi zapomínají, hlavně hygiena a tokové....*

T: Myslíte si, že osobám s mentálním postižením dělá problémy se začlenit, integrovat do společnosti? A v čem si myslíte, že mají největší problémy?

R: *Osoby s mentálním postižením mají a některým to nedělá problémy se začlenit, někteří se snaží, ale některým tady tohle vyhovuje na chráněném bydlení mají všechno a tak dále. Jaké největší problémy...jsou důvěřivý a můžou naletět nějakým podvodníkům, nechat se zlákat nějakými lidmi.*

T: Myslíte si, že je práce pro osoby s mentálním postižením důležitá a proč?

R: *Je důležitá, já si myslím, že je hodně důležitá, aby se zapojili do společnosti, co je učíme k tomu samostatnému bydlení a žití, aby byli co nejvíce samostatní. Někteří jsou schopní, aby to dokázali, ale někteří nechtějí a tyto služby jim vyhovují a nesnaží se dál.*

T: Co se ti na práci líbí a co ti vadí?

R: *Jo, tak každá služba je jiná, snad ještě nebyla služba stejná, je to různorodé s těma lidma pracovat a vadí mě i lenost klientů, kdy prostě nechtějí to dělat, připravit večere, lhaní klientů, to je taky hodně rozmnožené.*

Rozhovor č.6 – respondent R.

T.: Z jakého důvodu jste si vybral tuto práci a co Vás k této práci vedlo?

R: *Vystudované technické zaměření mě v praxi moc neuspokojovalo, začal jsem se věnovat práci s lidmi s hendikepou, nejprve s lidmi s tělesným postižením, poté s lidmi s mentálním postižením. Vedla mě k tomu touha pracovat s lidmi, aby každý den byl něčím jiným, neobvyklým, nečekaným.*

T.: Jakou pracovní činnost jste vykonával před tím, než jste nastoupil do sociálních služeb - Chráněné bydlení?

R: *Práce v laboratoři a jako technik v oblasti kožedělných materiálů*

T.: Kolik je Vám let a jak dlouho tuto práci vykonáváte?

R: *53 let, 15 let*

T.: Naplňuje Vás tato práce a v čem a jste spokojen v práci?

R: *Ano, naplňuje. Splnilo se mé přání – práce s lidmi je mnohem pestřejší a zajímavější než rozbory textilu nebo koženek. V práci jsem i po tolika letech stále spokojen: jak s přímou prací s klienty, tak s poznáváním stále nových lidí, nových klientů, pracovníků, praktikantů, pestrá pracovní náplň zahrnující také sportovní, společenské a kulturní akce na různých místech.*

T.: Co byste změnili, nebo nezměnili a z jakého důvodu?

R: *Rozšířil bych CHB, aby v něm bylo na jednom místě více klientů a mohli být na službě 2 PSS. Když je tam jeden, nemůže odejít ze služby na chráněném bydlení, kde by zůstali klienti samotní. Pokud by byli 2, jeden by pracoval na chráněném bydlení, druhý by se mohl věnovat asistenční práci mimo chráněné bydlení, kterou klienti často potřebují a nelze jim ji poskytnout. Tlačil bych na fundraisera, aby pro klienty s nedostatkem financí sehnal peníze, aby CHB mohlo jet jednou za rok na společnou dovolenou.*

T.: Myslíte si, že týmová práce v sociálních službách je důležitá a proč?

R: *Týmová práce je důležitá snad ve všech službách, tedy i v sociálních.*

T.: Jaké je vaše nejvyšší dosažené vzdělání a myslíte si, že v této oblasti je důležité vysokoškolské vzdělání a proč?

R: *Nejvyšší vzdělání je třísemestrový téměř bakalář na UTB. Střední škola s maturitou.*

T.: Myslíte si, že vzdělávání v rámci zákona o sociálních službách 24hod/rok je na místě a dostačující ?

R: *To bych asi změnil. 24 hodin za rok je dostačující pro zkušeného pracovníka s praxí v oboru. Pokud nastoupí nový pracovník bez praxe s prací s klienty s mentálním postižením,*

tak je to málo: měl by se orientovat v komunikaci, etických problémech, právních předpisech v dané službě, toho je dost a za 24 hodin pojme jen část, proto je vhodné více. Ale 24 hodin je na druhou stranu povinné minimum, nic nebrání tomu, aby tito noví pracovníci v sociálních službách měli více. Takže bych nechal 24 povinně, ale využíval individuálně více.

T: Myslíte si, že je důležité v této sociální službě další vzdělávání a z jakého důvodu?

R: *Práce s osobami s mentálním postižením je specifická, málo lidí se s ní ve svém vlastním životě setkává. Proto je vzdělání důležité. Laikové např. často nerozlišují mezi mentálním a psychickým postižením, obtížně rozlišují jednotlivé stupně mentálního postižení.*

T: Myslíte si, že postupem času se sociální služby změnila a v čem?

R: *Změnily se proklatě, zejména vznikem nového sociálního zákona v roce 2006. Z mého pohledu jednoznačně k lepšímu: jasné rozlišení poskytovaných služeb, definování, co která služba zajišťuje. V praxi v našem chráněném bydlení vedly změny k větší samotnosti klientů, dřívejší spíše rodinno-pečovatelská práce se posunula na profesionální práci pracovníků v sociálních službách s odpovídajícím vzděláním /nebo minimálně odpovídajícím proškolením/*

T: Myslíte si, že je na vašem pracovišti dobrá atmosféra?

R: *Atmosféra na CHB byla až na opravdu drobné výjimky, /které se vyskytují na každém pracovišti/, velmi dobrá. A stále je.*

T: Víte jak předcházet syndromu vyhoření a jak předcházíte vy syndromu vyhoření?

R: *Syndromem vyhoření jsem nikdy netrpěl. Za nejdůležitější považuji vnímání klientů jako samostatné individuality, se kterými je nutné navázat vztah: s každým jiným způsobem, protože v důsledku svého hendikepu vnímají sociální kontakty hodně rozdílně. Pokud pracovník v sociálních službách přistupuje ke klientům formálním způsobem- klient-nadřízený, je to špatně a má velkou šanci opravdu vyhořet. Další předpoklad nevyhoření: vstřícný a přátelský vztah ke klientům, ale nepřenášet mimo práci /telefonování domů, návštěvy doma apod./ Pracovník v sociálních službách by měl dokázat se „odstříhnout“ od činnosti s klienty ve svém volnu, to je někdy obtížné.*

T: Myslíte si, že sociální služba – chráněné bydlení je pro klienty a pro společnost dobrá a z jakého důvodu?

T: Myslíte si, že sociální služba chráněné bydlení vede klienty k seberealizaci?

R: *Jednoznačně. Hodně tomu napomohl zmíněný sociální zákon, další důležitým krokem je uvedení do praxe a to už hodně záleží na tom, jaké pracovníky v sociálních službách tato služba má. V nejmenovaném chráněném bydlení se to podle mě daří, máme v tomto dobrou zpětnou vazbu: přišli k nám klienti z jiných služeb, kde byla asistenční práce mnohem vyšší, klienti přesto osamostatnění zvládli.*

T: Myslíte si, že osobám s mentálním postižením dělá problémy se začlenit – integrovat do společnosti? A v čem si myslíte, že mají největší problémy?

R: Začlenění těmto osobám dělá problémy velké. Naprostá většina není schopna se bez pomoci integrovat samostatně. Proto také jsou u nás, a nikoli v ubytovnách nebo pronájmech. Důvody: velmi omezená komunikace těchto osob, mnohem déle jim trvá, než se s někým sblíží a důvěřují mu, určitá sociální lenost, která musí být překonávána vhodnou motivací ze strany pracovníků v sociálních službách.

T: Myslíte si, že je práce pro osoby s mentálním postižením důležitá a proč?

R: Hodně klientů s mentálním postižením má malou motivaci k jakékoliv činnosti. Mají pocit, že zvládnou samostatně jen málo činností a pokud nejsou motivováni a vedeni k různým pracovním, společenským aktivizačním, hygienickým a jiným činnostem, jsou pasivní, nečinní, vystačí si s televizí, zahálkou. Pokud ale něco zvládnou, jsou rádi, vděční a hrdí na to, co dokázali. Pro člověka, který s nimi pracuje je to krásná odměna a dochází ke splnění bodu 4

T: Co se Vám na práci líbí a co Vám vadí?

R: Co se mě líbí, tak na to jsem už odpovídal /v bodě 4. Naplňuje Vás tato práce a v čem a jste spokojen/na v práci? Co se mě nelíbí: nelíbí se mě způsob evidence jednotlivých úkonů, které jsou finančně ohodnoceny. Chápu, že je nutné tuto službu nějak vyčíslit a že to požaduje ten, kdo tuto službu platí. Přesto pohled na činnosti, které jsme s klienty dělali s finančním shrnutím na mě působí chladně, jako určitý kalkul, výrobní činnost... Velký rozdíl mezi tím, jak jsou tyto činnosti realizovány v praxi.